

DENEDER
LANDSE
OPERA

'Morgen, als we wakker worden, is het nooit gebeurd...'
Peter-Jan Wagemans: **Legende**

DENEDER
LANDSE
OPERA

Europees partner

C/M/S/

Law. Tax

De Nederlandse Opera

Jaarverslag / **Annual report** 2011

5	Voorwoord
6	Foreword
7	Jaarverslag
8	Annual report
43	Producties/ Productions 2011
44	Het Sluwe Vosje
46	Legende
48	Billy Budd
50	Platée
52	Don Giovanni
54	De Heksen van Venetië
56	Hanjo
58	Der Rosenkavalier
60	Dionysos
62	PoY!
64	Jevgeni Onegin
66	Iphigénie en Aulide Iphigénie en Tauride
68	Jubileumweekend Het Muziektheater Amsterdam
70	Elektra
72	Idomeneo
74	Orest
76	Prestatieverantwoording 2011
78	Statistical overview 2011
82	Financial policy
83	Financieel beleid
86	Balans en Functionele exploitatierekening
88	Balance and Functional income and expenditure account
91	Tableau de la troupe
92	Colofon/ Colophon

Het is onze missie om als creatief, lerend en ondernemend bedrijf een breed operarepertoire op het hoogste niveau te ontwikkelen en uit te voeren en om het draagvlak ervoor te verbreden. In 2011 heeft De Nederlandse Opera een indrukwekkend aantal toonaangevende nieuwe opera's ontwikkeld: **Legende**, **Dionysos** en **Orest**, een absoluut unicum in de operawereld. Met het aantreden van Marc Albrecht als chefdirigent begon De Nederlandse Opera aan een nieuw muzikaal tijdperk.

Dat De Nederlandse Opera internationaal stevig op de kaart staat blijkt uit grote belangstelling van de buitenlandse pers en uit verkiezing van Wolfgang Rihms **Dionysos** in regie van Pierre Audi tot 'wereldpremière van het jaar' en van Mariss Jansons tot 'dirigent van het jaar' voor **Jevgeni Onjegin** (regie Stefan Herheim) door het Duitse tijdschrift Opernwelt.

In 2011 is geïnvesteerd in zowel de kwalitatieve als kwantitatieve verbetering van het aanbod op het gebied van educatie en participatie. Een voorbeeld is het nieuwe participatieproject 'Zingen bij De Nederlandse Opera', dat zijn hoogtepunt bereikte tijdens de Open Dag op zaterdag 21 mei 2011, toen twee koren van deelnemers voor een volle zaal een uitvoering gaven op het podium van Het Muziektheater Amsterdam. In Het Feestweekend ter ere van het vijftienvintigjarig jubileum van Het Muziektheater Amsterdam (23-25 september 2011) werd teruggekeken op hoogtepunten uit het repertoire, maar vooral ook vooruitgekeken, met jonge makers in bijzondere projecten op verrassende locaties.

De ambities op het gebied van fondsenwerving hebben we vormgegeven door het opzetten van een afdeling fondsenwerving & relatiebeheer. CMS bouwde de bestaande productiesponsoring uit en werd Europees partner van De Nederlandse Opera.

In voorbereiding op de fusie met Het Nationale Ballet en Het Muziektheater Amsterdam op 1 januari 2013 is een aantal belangrijke stappen gezet. Zo is in het kader van de subsidieaanvragen 2013-2016 een geïntegreerd beleidsplan ingediend. Al vanaf september 2011 zijn de communicatie- en marketingafdelingen van de drie stichtingen samengevoegd.

We kijken met plezier terug op een succesvol, productief en inspirerend jaar en we danken alle medewerkers en samenwerkingpartners voor hun betrokkenheid en inzet.

Pierre Audi
Truze M. Lodder

Foreword

As a creative, learning and entrepreneurial company, it is our mission to develop and perform a wide-ranging opera repertoire to the highest standards and to broaden support for it. In 2011, De Nederlandse Opera presented an impressive number of spectacular new operas: **Legende**, **Dionysos** and **Orest**, an absolutely unique event. With Marc Albrecht as the chief conductor a new musical era began.

De Nederlandse Opera is internationally firmly on the map, as demonstrated by the large interest from foreign press and the distinctions 'world premiere of the year' for Wolfgang Rihms **Dionysos**, directed by Pierre Audi and 'conductor of the year' to Mariss Jansons for **Yevgeny Onyegin**, directed by Stefan Herheim, awarded by the German magazine Opernwelt.

2011 saw investment in both qualitative and quantitative improvements to the range of activities in the field of education and participation. One example is the new participation project 'Singing with De Nederlandse Opera', which reached its pinnacle with the Open Day on Saturday 21 May 2011, when two choirs of participants sang for a full house on the stage of The Amsterdam Music Theatre. The Anniversary Weekend, in celebration of the 25th anniversary of The Amsterdam Music Theatre (23-25 September 2011), looked back on the highlights of the repertoire, as well as looking to the future, with young artists in special projects at some surprising locations.

We gave shape to our ambitions in the area of fundraising by setting up a fundraising & relationship management department. CMS expanded its existing production sponsoring to become a European partner of De Nederlandse Opera.

A number of important steps were taken in preparation for the merger with the Dutch National Ballet and The Amsterdam Music Theatre on 1 January 2013. An integrated policy plan has been submitted as part of the subsidy application for 2013-2016. Also the communication and marketing departments of the three organisations were merged in September 2011.

We look back with pleasure on a successful, productive and inspiring year, and we thank all our staff and co-operating partners for their engagement and commitment.

Pierre Audi
Truze M. Lodder

Artistiek beleid

In het kalenderjaar 2011 liet De Nederlandse Opera zich van haar beste kant zien wat betreft haar reputatie als hét toonaangevende gezelschap voor nieuwe en nieuwste opera's. De nieuwste muziektheaterwerken van twee van de belangrijkste hedendaagse Duitse componisten werden vertoond: Wolfgang Rihms **Dionysos** in een encensering van Pierre Audi – in coproductie met de Salzburger Festspiele en de Staatsoper Berlin – en de wereldpremière van Manfred Trojahn's **Orest** in een encensering van de Engelse regisseur Katie Mitchell, die daarmee voor het eerst in Amsterdam te gast was. Eveneens was er een productie van volledig Nederlandse oorsprong: **Legende** van Peter-Jan Wagemans kreeg zijn scenische première in Het Muziektheater Amsterdam. Voor het team van Marcel Sijm (regie), Marc Warning (decor), Arno Bremers (kostuums), onder muzikale leiding van Reinbert de Leeuw en met een vrijwel compleet Nederlandstalige bezetting werd dit een opmerkelijk succes, zowel bij het publiek als bij de pers. Van de zeven nieuwe producties waren de hoogtepunten aan het einde van het seizoen 2010/2011 en als opening van het seizoen 2011/2012: **Jevgeni Onjegin** en **Iphigénie en Aulide/Iphigénie en Tauride** blonken uit in muzikale en theatrale kwaliteit, kregen vele positieve reacties van de pers en zijn enthousiast ontvangen door het publiek. Beide producties zijn ook door NTR opgenomen voor televisie en zullen in 2012 op dvd verschijnen.

Reprises

Het streven van De Nederlandse Opera om de reprises op het hoogst mogelijke niveau te presenteren werd in de voorgaande jaren telkens weer benadrukt. In 2011 bleek dit vooral op het muzikale vlak. Vijf hernemingen met voor elk van de betreffende werken een nieuwe dirigent zorgden voor bijzonder spannende uitvoeringen van bekende en geliefde producties. In Janáčeks **Het Sluwe Vosje** bewees de ook internationaal veel gevraagde Lawrence Renes zich voor het eerst met een werk uit het standaardrepertoire. De magische productie van Richard Jones werd opnieuw bejubeld en tevens voor de televisie opgenomen. De controversiële, veel bediscussieerde productie van Mozarts **Don Giovanni** kreeg nieuwe muzikale impulsen door de muzikale leiding van Constantinos Carydis. Het regisseursduo Jossi Wieler/Sergio Morabito nam dankbaar gebruik van de gelegenheid om het scenische concept nog eens tegen het licht te houden, te verbeteren en te verdiepen, met een deels nieuwe cast, die de

---

Annual report

Artistic policy

In the calendar year 2011, De Nederlandse Opera confirmed its reputation as a leader in new and contemporary operas. DNO presented new music theatre works by two of Germany's leading contemporary composers: Wolfgang Rihm's **Dionysos** in a staging by Pierre Audi – a co-production with the Salzburger Festspiele and the Staatsoper Berlin – and the world premiere of Manfred Trojahn's **Orest**, staged by the English director Katie Mitchell, making her Amsterdam debut. There was also a successful all-Dutch production: **Legende** by Peter-Jan Wagemans was given its scenic premiere in The Amsterdam Music Theatre. This production, under the leadership of artistic team of Marcel Sijm (director), Marc Warning (decor), Arno Bremers (costumes) and conductor Reinbert de Leeuw and with a nearly completely Dutch cast, was a hit among the press and audiences alike. Of DNO's seven new productions in 2011, the highlights were the closing production of the 2010/2011 season and the opening of the 2011/2012 season: **Yevgeny Onegin** and **Iphigénie en Aulide/ Iphigénie en Tauride**, both of which stood out for their musical and theatrical qualities. Both productions enjoyed abundant praise from the press and were enthusiastically received by the public; they were both recorded for television by NTR and will be issued on DVD in 2012.

Reprises

De Nederlandse Opera strives to him present reprises at the highest possible level. In recent years this goal has been successfully realized, and in 2011 the emphasis lay primarily on the musical aspect. Five reprises, each led by a new conductor, resulted in thrilling performances of familiar and favourite productions. In Janáček's **The cunning little vixen**, internationally-recognized and much sought-after conductor Lawrence Renes proved himself for the first time with a work from the standard repertoire. This magical production by Richard Jones, again a rousing success, was also recorded for tele-vision. The controversial and much-debated production of Mozart's **Don Giovanni** was given a new musical impulse by musical director Constantinos Carydis. The director-duo Jossi Wieler/Sergio Morabito made full use of the opportunity to re-examine the scenic concept and consequently improve and intensify it. The partially new cast was able to give the characters a new profile. Sir Simon Rattle, who was prepared to conduct the reprise of Richard Strauss's **Der Rosenkavalier** – not something to

Der Rosenkavalier

personages een nieuw profiel kon verlenen. Door de directie van Sir Simon Rattle, die bereid was de herneming van **Der Rosenkavalier** van Richard Strauss te leiden – wat voor een internationaal veel gevraagde sterdirigent bepaald niet vanzelf spreekt – werd deze reprise een gebeurtenis die veel belangstelling trok. Chef-dirigent Marc Albrecht nam Strauss' **Elektra** over en deed dat zo overtuigend dat er van deze opvoering een cd-opname zal uitkomen, terwijl John Nelson als dirigent van **Idomeneo** het werk in een fris en transparant Mozart-idiom presenteerde. De twee laatstgenoemde reprises maakten deel uit van het groots opgezette project waarin de Griekse mythologie rond de aanloop naar en de gevolgen van de Trojaanse oorlog centraal staat; ze gingen vooraf door de twee **Iphigénie**-opera's van Gluck. De combinatie van deze twee werken op één avond was een uitdaging aan het publiek, dat door 'adventure seats' midden tussen het koor voor een deel zelf bij de handeling werd betrokken. Met **Orest** bereikte het volgen van de gebeurtenissen rond de familie van de Atriden, zoals dat werd gerealiseerd in een thematisch samenhangende reeks, zijn hoogtepunt. De cirkel van opera's op dit thema, die al in 2010 begon met Berlioz' **Les Troyens**, wordt in 2012 gesloten met Händels laatste opera **Deidamia**, waarin Achilles als Griekse held ten strijde trekt tegen Troje.

Orest

Elektra

be taken for granted with such a high-profile conductor –, attracted much attention for this reprise. DNO's chief conductor Marc Albrecht took to the podium for Strauss's **Elektra** and delivered such a convincing performance that it will be issued on CD. John Nelson, conductor of **Idomeneo**, presented this work in a refreshing and transparent Mozart idiom. These last two reprises – **Elektra** and **Idomeneo** – were part of an ambitious project encompassing the Greek mythology surrounding the Trojan War; they were preceded by Gluck's two **Iphigénie** operas. The combination of these two works in a single evening was a challenge for the audience, placed in 'adventure seats' amidst the

Platée

Barok

Dat niet alleen het moderne repertoire een van de specialiteiten van De Nederlandse Opera is, maar ook de werken uit de barok, werd nogmaals aangetoond met Rameaus **Platée**, ook nu onder muzikale leiding van een internationaal gevierde maestro: René Jacobs, die het Freiburger Barockorchester dirigeerde. Nigel Lowery presenteerde zich daarbij in Amsterdam voor het eerst als regisseur, in samenwerking met de choreograaf Amir Hosseinpour.

Coproducties

In deze financieel moeilijke tijden voor operahuizen in heel Europa worden goed geplande en vroegtijdig geïnitieerde coproducties steeds belangrijker. In de Gashouder van de Westergasfabriek was het door drie coproductanten gerealiseerde **Dionysos** te beleven. **Iphigénie en Aulide** en **Iphigénie en Tauride** waren door Pierre Audi eerst bij de Brusselse Muntschouwburg geënceneerd; na de uitvoeringen daar werd de double bill conceptueel en visueel aangepast voor het veel grotere toneel in Amsterdam. Met Marc Minkowski als dirigent van Les Musiciens du Louvre kregen Glucks opera's een authentieke klank. Ondanks

chorus and in part drawn into the action. The theme of the vicissitudes of the family of the House of Atreus reached its climax with **Orest**. The cycle of operas on this theme began in 2010 with Berlioz' **Les Troyens** and concluded in 2012 with Handel's last opera **Deidamia**, in which Achilles goes to battle against Troy as a Greek hero.

Baroque

Not only contemporary opera is one of De Nederlandse Opera's specialties, but works from the Baroque as well. This was confirmed once again by the production of Rameau's **Platée**, here too led by an internationally renowned maestro: René Jacobs, who conducted the Freiburger Barockorchester. Nigel Lowery made his Amsterdam directing debut, teaming up with choreographer Amir Hosseinpour.

Co-productions

In these difficult financial times for opera houses throughout Europe, well-planned and judiciously timed co-productions are becoming increasingly more important. Dionysos, a three-party co-production, was realized at the Gashouder of the Westergasfabriek in Amsterdam. **Iphigénie en Aulide** and **Iphigénie en Tauride** were first staged by Pierre Audi at the Monnaie in Brussels; following these performances, this double-bill was adapted both conceptually and visually for Amsterdam's much larger stage. Conductor Marc Minkowski and Les Musiciens du Louvre gave Gluck's operas an authentic sound. Despite the differences between the two theatres, both stagings did justice to the works. De Nederlandse Opera presented Benjamin Britten's moving and seldom-performed opera **Billy Budd** for the first time. This production, hired from Oper Frankfurt and staged by the British director Richard Jones, was unanimously cheered by audiences and the press alike. The new production of Tchaikovsky's **Yevgeny Onyegin**, in a staging by the popular Norwegian director Stefan Herheim and with Mariss Jansons conducting the Royal Concertgebouw Orchestra, turned out to be a unique experience. Jansons was later chosen 'conductor of the year' by the German magazine Opernwelt for this production, while the Salzburg production of **Dionysos**, directed by Pierre Audi, was named 'world premiere of the year'.

Debuts

In total, De Nederlandse Opera introduced four new directors (Sijm, Lowery, Herheim and Mitchell) in 2011. Noteworthy DNO vocal debuts were those of Anne Schwanewillms in **Der Rosenkavalier**,

Billy Budd

de verschillen tussen de twee theaters kwamen de voorstellingen in beide huizen uitstekend tot hun recht. De Nederlandse Opera presenteerde voor het eerst ook Benjamin Britten's aangrijpende opera **Billy Budd**. De door Oper Frankfurt uitgebrachte en van hen gehuurde productie van dit zelden uitgevoerde werk in een encenering van de Britse regisseur Richard Jones werd door publiek en pers unaniem toegejuicht. Tot een unieke ervaring ontwikkelde zich de nieuwe productie van Tsjajkovski's **Jevgeni Onjegin** in de regie van de spraakmakende en veel gevraagde Noorse regisseur Stefan Herheim, onder muzikale leiding van Mariss Jansons met zijn Koninklijk Concertgebouworkest. Intussen is Jansons voor deze productie door het Duitse tijdschrift *Opernwelt* gekozen tot dirigent van het jaar, terwijl **Dionysos** met zijn voorstellingen in Salzburg in regie van Pierre Audi is onderscheiden als wereldpremière van het jaar.

Debuten

In totaal kon De Nederlandse Opera haar publiek in 2011 vier nieuwe regisseurs presenteren (Sijm, Lowery, Herheim en Mitchell). Opvallende DNO-zangersdebuten waren die van Anne Schwanewillms in **Der Rosenkavalier**, Jacques Imbrailo in

Dionysos

Iphigénie en Aulide

Jacques Imbrailo in **Billy Budd**, Georg Nigl and Matthias Klink in **Dionysos**, Bo Skovhus, Krassimira Stoyanova and Mikhail Petrenko in **Yevgeny Onegin**, Anne Sofie von Otter in **Iphigénie en Aulide**, Mireille Delunsch in **Iphigénie en Tauride**, and Stéphanie d'Oustrac and Susan Gritton in **Idomeneo**. The young Dutch mezzo-soprano Karin Strobos was given the opportunity to fill in at the last minute at the premiere of **Der Rosenkavalier** and met the challenge head-on, performing with verve and confidence. Fellow Dutch singers Thomas Oliemans and Helena Rasker shone in **Legende**, as did Judith van Wanroij in **Don Giovanni**. Outstanding role debuts included Colin Lee in **Platée**, and Michaela Schuster as Klytämnestra and Camilla Nylund as Chrysothemis in **Elektra**. The entire ensemble of **Orest**, led by Dietrich Henschel in the title role, did justice to this musically difficult score, showing how quality contemporary music can and should be sung.

International partnerships

In 2011 De Nederlandse Opera worked together with a number of different opera houses. DNO has an international reputation as a reliable, high-quality and professional partner.

The Amsterdam season included several existing productions

Jevgeni Onjegin

Billy Budd, Georg Nigl en Matthias Klink in **Dionysos**, Bo Skovhus, Krassimira Stoyanova en Mikhail Petrenko in **Jevgeni Onjegin**, Anne Sofie von Otter in **Iphigénie en Aulide** en Mireille Delunsch in **Iphigénie en Tauride**, Stéphanie d'Oustrac en Susan Gritton in **Idomeneo**. De jonge Nederlandse mezzosopraan Karin Strobos kreeg de kans om in te springen bij de première van **Der Rosenkavalier** en benutte deze op een optimale, overrompelende manier. Met grote partijen konden ook haar landgenoten Thomas Oliemans en Helena Rasker zich profileren in **Legende**, Judith van Wanroij in **Don Giovanni**. Opvallende roldebuten maakten Colin Lee in **Platée**, Michaela Schuster als Klytämnestra en Camilla Nylund als Chrysothemis in **Elektra**, terwijl het hele ensemble van **Orest**, aangevoerd door Dietrich Henschel in de titelrol, in deze moeilijke muziek schitterde en tegelijkertijd liet zien hoe goed je moderne muziek kunt zingen.

Internationale samenwerking

In het jaar 2011 heeft De Nederlandse Opera met verschillende operahuizen samengewerkt. Het gezelschap staat internationaal hoog aangeschreven als een betrouwbare en professionele partner die op het hoogste niveau opereert.

borrowed from other opera houses as well as newly realized co-productions. **Billy Budd** was a production of Oper Frankfurt, hired by De Nederlandse Opera; this production then continued on to Göteborg. International co-productions included **Dionysos** (premiered at the Salzburger Festspiele and continuing on to the Staatsoper Berlin) and the two **Iphigénies**, premiered earlier in Brussels. **Idomeneo**, reprised by De Nederlandse Opera in 2011, was originally a co-production with the Salzburger Festspiele, Geneva and Baden-Baden.

Some existing co-productions were produced abroad in 2011. **The Nightingale and other fables** was produced in New York and Québec; **Les vêpres siciliennes** and **I puritani** in Geneva; **Salome** in Göteborg and Tokyo. The DNO production of **Elektra**, seeing in Amsterdam in 2011 as a reprise, had been hired to the Polish National Opera in 2010 and will be reprised in Warsaw at a later date.

The 2011 productions of **The cunning little vixen, Der Rosenkavalier, Yevgeny Onegin** and the two **Iphigénies** were recorded by the Dutch broadcasting company NTR for television. In June 2011, a performance of **Yevgeny Onegin** was simulcast in Amsterdam's Oosterpark but was also broadcast internationally via the television company Mezzo. **Onegin** was chosen as one of the ten best operas of 2011, and will also appear on DVD in 2012. DVDs issued during the calendar year include **Der fliegende Holländer** and **Les vêpres siciliennes**, productions recorded in 2010.

Education and participation

Policy developments

The department of Education, Participation and Programming is a central department that carries out activities for the three foundations De Nederlandse Opera, Dutch National Ballet and The Amsterdam Music Theatre. The department organizes performances, workshops, courses and participation projects for a variety of age groups, varying from primary and secondary school students to adults.

The key tasks are investing in audience outreach, creating a community base and stimulating talent, ensuring that future generations will be drawn to participating in the various aspects of this art form. In addition to their instructive or informative function, all projects emphasize the aspect of 'the experience': active participation or attendance at a performance is certainly the best way to engage people with an art form.

In 2011 we continued this policy, investing in both qualitative

In Amsterdam waren een aantal bestaande producties van andere operahuizen en nieuw gerealiseerde coproducties te zien. **Billy Budd** is een productie van Oper Frankfurt, die door De Nederlandse Opera is gehoord. Deze productie reisde vervolgens door naar Göteborg. Internationale coproducties waren **Dionysos**, waarvan de première bij de Salzburger Festspiele plaatsvond en die nog aan de Staatsoper Berlin te zien zal zijn, en de twee **Iphigénies**, waarvan de première in Brussel had plaatsgevonden. **Idomeneo**, hernomen in 2011 door De Nederlandse Opera, was oorspronkelijk een coproductie met de Salzburger Festspiele, Genève en Baden-Baden.

Een aantal bestaande coproducties was in 2011 in het buitenland te zien. **De nachtegaal en andere fabels** was in New York en Québec. **Les vèpres siciliennes** en **I puritani** werd in Genève getoond, **Salome** werd in Göteborg en Tokio opgevoerd. De productie **Elektra** van De Nederlandse Opera, die in 2011 in Amsterdam hernomen werd, was in 2010 reeds aan Poolse Nationale Opera verhuurd en zal weer in Warschau worden hernomen.

In het jaar 2011 werden de producties **Het Sluwe Vosje**, **Der Rosenkavalier**, **Jevgeni Oegin** en de twee **Iphigénies** door NTR voor televisie opgenomen. In juni 2011 was een voorstelling van **Jevgeni Oegin** tegelijk met de opera in het park ook internationaal op de tv-zender Mezzo te zien. De opera werd verkozen tot een van de 10 beste opera's van het jaar. **Jevgeni Oegin** zal begin 2012 ook op dvd verschijnen. In het kalenderjaar verschenen de dvd's van **Der vliegende Holländer** en **Les vèpres siciliennes**, producties die in 2010 zijn opgenomen.

Educatie en participatie

Beleidsontwikkelingen

De afdeling Educatie, Participatie en Programmering is een centrale afdeling die activiteiten uitvoert voor de drie stichtingen De Nederlandse Opera, Het Nationale Ballet en Het Muziektheater Amsterdam. De afdeling organiseert voorstellingen, workshops, cursussen en participatieprojecten voor verschillende leeftijdsgroepen, variërend van leerlingen van primair en voortgezet onderwijs tot volwassenen.

De belangrijkste pijlers zijn het investeren in publieksbereik, het creëren van maatschappelijk draagvlak en het stimuleren van talent zodat ook nieuwe generaties zich aangetrokken voelen tot het uitoefenen van de verschillende vakgebieden binnen de kunstvormen. Bij alle projecten ligt er naast kennisoverdracht een grote nadruk op het belevingsaspect: juist door actief mee

and quantitative improvements to the programmes on offer. Two new workshop spaces – with ballet floor, mirrored wall, ample lighting and good audio/video facilities – were realized, providing a functional space for educative projects. Trainings were held for the team of workshop leaders, and many new performances, projects and initiatives were developed.

Projects realised in 2011

Primary school projects

PoY!

PoY! is an opera for young children, performed by a female singer and a cellist. This production, originally from Norway (produced here with a Dutch team and with new decors and costumes) was performed in three theatres: The Amsterdam Music Theatre, the Bijlmer Park Theatre and Podium Mozaïk. In total there were 12 performances, of which 6 were school performances. 549 children attended these in-school performances. Additionally, 397 visitors attended the 6 open performances, bringing the total to 946 attendees.

Pre-dress rehearsal The cunning little vixen

138 students from three choir schools attended the pre-dress rehearsal of the opera **The cunning little vixen**. They were given an introduction, watched part of the performance and were treated to a 'meet & greet' with the children involved in the production and a number of other cast members.

Name	Number	Participants
PoY! (schools)	6	549
Pre-dress rehearsal		
The cunning little vixen	1	138
Total primary school	7	687

Secondary school and CKV projects

CKV projects

A key element in DNO's secondary education programme are projects falling under the so-called CKV (Cultural and Artistic Appreciation) curriculum. These are introductory projects in which groups of students (maximum 30) prepare intensively for attendance at a performance. The preparatory sessions are led by a dance, vocal, or theatre instructor. In 2011 there were a total of 23 projects preceding performances of **The cunning little vixen**,

te doen of door een voorstelling bij te wonen, raken mensen betrokken bij een kunstvorm.

In 2011 werd de koers voortgezet waarbij geïnvesteerd is in zowel de kwalitatieve als kwantitatieve verbetering van het aanbod. Er zijn twee workshopruimtes – met balletvloer, spiegelwand en goede licht-, audio- en videofaciliteiten – gerealiseerd waarin een groot deel van de educatieve projecten kan plaatsvinden. Er werden trainingen verzorgd voor het team van workshopdocenten en er zijn tal van nieuwe voorstellingen, projecten en initiatieven ontwikkeld.

Gerealiseerde projecten in 2011

Projecten primair onderwijs

PoY!

PoY! is een kleuteropera gespeeld door een zangeres en een celliste. Deze van oorsprong Noorse productie is met een Nederlands team en met nieuwe decors en kostuums in drie theaters gespeeld: Het Muziektheater Amsterdam, het Bijlmerparktheater en Podium Mozaïek. In totaal waren er 12 voorstellingen, waarvan 6 schoolvoorstellingen. Bij deze schoolvoorstellingen waren 549 bezoekers. Daarnaast kwamen er 397 bezoekers naar de 6 vrije voorstellingen. In totaal waren er 946 bezoekers.

Voorgenerale Het Sluwe Vosje

138 leerlingen van drie koorscholen bezochten de voorgenerale van de opera **Het Sluwe Vosje**. Zij kregen een introductie, bezochten een deel van de voorstelling en kregen een meet & greet achteraf met de kinderen die in de voorstelling meededen en enkele andere castleden.

naam	aantal	bezoekers
PoY! (scholen)	6	549
Voorgenerale Het Sluwe Vosje	1	138
totaal primair onderwijs	7	687

Projecten voortgezet onderwijs en CKV

CKV-projecten

Een belangrijke pijler in het aanbod voor het voortgezet onderwijs zijn de projecten in het kader van het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV). Dit zijn kennismakingsprojecten waarbij de leerlingen in groepen van maximaal dertig personen intensief worden voorbereid op het voorstellingsbezoek, onder leiding van een

Billy Budd, Don Giovanni, Elektra and **Idomeneo**. A total of 1077 students participated.

Mini-opera

The mini-opera project was a co-operative effort between teaching students at the Amsterdam School of the Arts, the Conservatory, the Academy of Fine Art in Education and the Theatre School. Assisted by Academy students, a group of high schoolers spent five months working on their own performance, followed by attendance at an opera performance in The Amsterdam Music Theatre. In 2011 there were two mini-opera projects, with a total of 105 high school students.

Name	Number	Participants
CKV-projects	23	1.077
Mini-opera	2	105
Total high school	25	1.182

Adult education

Courses

Two courses for adults were developed and realized in 2011. The first was a course in opera staging concepts given by director Jetske Mijnsen; the other, led by dramaturge Willem Bruls, addressed **The Fall of Troy**. A total of 37 persons participated.

Name	Number	Participants
Courses	2	37

Other Projects Education and Participation

CMS activities

A special children's day was held on 26 May for the children of employees of DNO sponsor CMS, including a workshop and a backstage guided tour for 62 children.

On 25 November, 45 CMS trainees participated in a vocal workshop in Noordwijk.

Singing at De Nederlandse Opera

2011 saw the first large-scale participation project **Singing at De Nederlandse Opera**, whose aim was to promote classical singing and highlight the artistic richness of opera. A total of 600 persons sang in the Large Choir and the Advanced Choir. They rehearsed under the supervision of professionals from the DNO team. The

dans-, zang- of theaterdocent. In 2011 waren er in totaal 23 projecten voorafgaand aan de voorstellingen **Het Sluwe Vosje**, **Billy Budd**, **Don Giovanni**, **Elektra** en **Idomeneo**. Hieraan namen 1.077 leerlingen deel.

Mini-opera

Het project mini-opera wordt uitgevoerd in samenwerking met studenten van de docentenopleidingen van de Hogeschool voor de Kunsten, het Conservatorium, de Academie voor Beeldende Vorming en de Theaterschool. Onder begeleiding van de studenten werkt een groep leerlingen uit het voortgezet onderwijs vijf maanden lang aan hun eigen voorstelling, gevolgd door een bezoek aan een operavoorstelling in Het Muziektheater Amsterdam. In 2011 waren er twee mini-operaprojecten waaraan in totaal 105 leerlingen hebben deelgenomen.

naam	aantal	bezoekers
CKV-projecten	23	1.077
Mini-opera	2	105
totaal voortgezet onderwijs	25	1.182

Volwassenen onderwijs

Cursussen

Afgelopen jaar zijn er verschillende cursussen voor volwassenen ontwikkeld en gerealiseerd. Zo vond er een operacursus regieconcepten plaats onder leiding van regisseur Jetske Mijnsen en gaf schrijver en dramaturg Willem Bruls de cursus **De val van Troje**. Aan deze cursussen deden in totaal 37 personen mee.

naam	aantal	bezoekers
cursussen	2	37

Overige projecten Educatie en Participatie

Activiteiten CMS

Voor kinderen van medewerkers van sponsor CMS vond er op 26 mei een speciale kinderdag plaats met een workshop en een rondleiding achter de schermen voor 62 kinderen.

Op 25 november volgden 45 trainees van CMS een zang-workshop in Noordwijk.

website www.dno.nl/zingen offered additional coaching by means of video tutorials with singing tips. The project culminated in a performance on the main stage during The Amsterdam Music Theatre's Open Day, and will be repeated in 2012 and 2013.

Twenty-fifth anniversary

The Amsterdam Music Theatre celebrated its 25th anniversary during the weekend of September 23–25. A total of twenty-five performances were given in a single weekend, in the Music Theatre as well as at other venues throughout the city. De Nederlandse Opera and Dutch National Ballet not only looked back at a quarter-century of performances, but also gave a glimpse into the future by staging productions created and performed by young artists, amateur companies and students at arts academies.

The opening performance, **Aida – Arabian Princess lost on Queen's Day**, brought together various worlds: singers from the Koor van De Nederlandse Opera stood side-by-side with singers from the ZO! Gospel Choir from Amsterdam-Zuidoost, and dancers from Dutch National Ballet teamed up with the hip-hop group Don't Hit Mama. Aida was as much an experience for the seasoned opera-goer as an eye-opener for audiences less familiar with the theatre.

Little Ring – Der Ring des Nibelungen for children tells the story of Wagner's **Der Ring des Nibelungen** in just 100 minutes in a child-friendly version. Children's choir 'De Kickers', singers from the Koor van De Nederlandse Opera and two actors took the audience on a voyage of discovery.

A number of singers from the Koor van De Nederlandse Opera, together with amateur singers from the participation project **Singing at De Nederlandse Opera**, gave an impromptu performance at the Bijenkorf department store in the city centre.

In addition, there was an adaptation of Alfred Schnittke's **Life with an Idiot** by director Floris Visser; five presentations of scenes from well-known operas at various locations in the neighbourhood of The Amsterdam Music Theatre, directed by students of the Amsterdam Theatre School's staging studies; various workshops for children; and behind-the-scenes tours.

An exhibition entitled **IMAGINE!** was installed in the main foyer: a retrospective of 25 years of decor, costumes and props from De Nederlandse Opera and Dutch National Ballet. The exhibition remained in place until the end of December and was accessible not only to regular visitors, but also to those attending the free Tuesday afternoon lunch concerts. The building remained open longer after the lunch concerts in order to give visitors the opportunity to enjoy this exhibition.

Zingen bij De Nederlandse Opera

In 2011 vond de eerste editie plaats van het grootschalige participatieproject **Zingen bij De Nederlandse Opera**, met als doel op een toegankelijke wijze mensen te enthousiasmeren voor klassieke zang en de artistieke rijkdom van de kunstvorm opera. In totaal zongen 600 mensen mee in het Grote Koor en het Gevorderdenkoor. Zij repeteerden onder leiding van professionals uit het team van De Nederlandse Opera. Op de website www.dno.nl/zingen werd ondersteunende coaching geboden door middel van videotutorials met zangtips. Het project resulteerde in een optreden op het grote podium tijdens de Open dag van Het Muziektheater Amsterdam in mei en zal een vervolg krijgen in 2012 en 2013.

25-jarig jubileum

In het weekend van 23 tot en met 25 september vierde Het Muziektheater Amsterdam zijn vijfentwintigjarig jubileum. In totaal vonden er 25 voorstellingen plaats in één weekend, in het Muziektheater en elders in de stad. De Nederlandse Opera en Het Nationale Ballet blikten hiermee niet alleen terug, maar gaven ook een kijkje in de toekomst doordat de producties werden gemaakt en uitgevoerd door tal van jonge makers, amateurgezelschappen en leerlingen van kunstvakopleidingen.

In de openingsvoorstelling **Aïda – Arabische prinses verdwaald op Koninginnedag** kwamen verschillende werelden samen: zo stonden zangers van het Koor van De Nederlandse Opera zij aan zij met zangers uit het ZO! Gospel Choir uit Amsterdam-Zuidoost en waren er dansers te zien van Het Nationale Ballet en hip-hopgroep Don't Hit Mama. Hierdoor werd Aïda een belevenis voor zowel de doorgewinterde operabezoeker als een eyeopener voor publiek zonder veel theaterervaring.

Ringetje – Der Ring des Nibelungen voor kinderen vertelt het verhaal van Wagners **Der Ring des Nibelungen** in 100 minuten op een voor kinderen toegankelijke wijze. Kinderkoor De Kickers, zangers uit het Koor van De Nederlandse Opera en twee acteurs nemen het publiek mee op een ontdekkingsreis.

Enkele zangers van het Koor van De Nederlandse Opera gaven bovendien samen met amateurzangers uit het participatieproject **Zingen bij De Nederlandse Opera** een onverwacht optreden in de Bijenkorf op de Dam.

Verder was er een bewerking van Alfred Schnittkes opera **Life with an Idiot**, door regisseur Floris Visser, waren er vijf presentaties van scènes uit bekende opera's op diverse locaties in de buurt van Het Muziektheater Amsterdam, geregisseerd door studenten van de regieopleiding van de Theaterschool Amsterdam en waren er diverse kinderworkshops en rondleidingen

IMAGINE!

In total, 10.981 visitors registered for performances and workshops requiring an entrance ticket. In addition, the productions 'on location' attracted an estimated 2500 visitors.

Theatrical opera tours

In 2011 we introduced theatrical tours for children aged 12 and under.

The group was taken on an exciting adventure by a singer through the catacombs of the theatre, turning the building into a 'house of imagination' for the youngsters. In 2011 a total of 557 children participated in a theatrical tour.

Co-operative projects

The department of Education, Participation and Programming at The Amsterdam Music Theatre is affiliated with AMUZE, a co-operative venture involving Amsterdam music and theatre organizations, which offers structural programmes for in-school music education. We also participate in TEA (Theatre Education Amsterdam), an alliance of 12 theatres and companies in Amsterdam. On an international level, the department is allied with RESEO, a network of educative departments at opera houses throughout Europe.

achter de schermen.

In de publieksfoyer is de tentoonstelling **IMAGINE!** ingericht met een terugblik op 25 jaar decor, kostuums en rekwisieten van De Nederlandse Opera en Het Nationale Ballet. De tentoonstelling is tot en met eind december in het voorgebouw te zien geweest en is behalve door het reguliere publiek tijdens de voorstellingen ook bezocht door de bezoekers aan de gratis lunchconcerten op dinsdagmiddag. Het gebouw werd speciaal voor de tentoonstelling na afloop van het lunchconcert langer open gehouden.

In totaal zijn er 10.981 bezoekers geregistreerd voor voorstellingen en workshops waarbij met een toegangsbewijs werd gewerkt. Daarnaast zijn de producties op locaties naar schatting door circa 2.500 mensen gezien.

Theatrale Rondleidingen Opera

In 2011 zijn er theatrale rondleidingen ontwikkeld voor kinderen onder de 12 jaar.

De groep wordt door een zanger(es) meegenomen op een spannende ontdekkingsreis langs de schatkamers van het theater, waardoor het gebouw voor de kinderen gaat leven als een 'gebouw van de verbeelding'. In 2011 hebben in totaal 557 kinderen een theatrale rondleiding gevolgd.

Samenwerkingsverbanden

De afdeling Educatie, Participatie en Programmering van Het Muziektheater Amsterdam is deelnemer in AMUZE, een samenwerkingsverband van Amsterdamse muziekinstellingen, -podia en -organisaties die een structureel aanbod ontwikkelen op het terrein van de binnenschoolse muzikeducatie. Ook wordt er deelgenomen aan TEA: Theatereducatie Amsterdam, een samenwerkingsverband van 12 theaters en gezelschappen uit Amsterdam. Op internationaal niveau is de afdeling betrokken bij RESEO, een netwerk van educatie-afdelingen van operahuizen in Europa.

Verder wordt er samengewerkt met de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, de conservatoria van Utrecht, Alkmaar, Den Haag en Amsterdam en de Pabo's in Amsterdam en Haarlem. Daarnaast is er nauw contact met een aantal instellingen voor Kunstzinnige Vorming: Kreater (Haarlem), Mocca (Amsterdam), Fluxus (Zaandam), SKV Noord Kennemerland (Alkmaar), Platform Heemskerk (Heemskerk), Pier K (Hoofddorp), De Kunstcompagnie (Hoorn) en KUVU (Woerden).

In addition, we work with the Amsterdam School of the Arts, the Utrecht School of the Arts, the music conservatories of Utrecht, Alkmaar, The Hague and Amsterdam as well as the teachers' colleges in Amsterdam and Haarlem. We also have close contact with a number of institutions for Cultural and Artistic Appreciation: Kreater (Haarlem), Mocca (Amsterdam), Fluxus (Zaandam), SKV Noord Kennemerland (Alkmaar), Platform Heemskerk (Heemskerk), Pier K (Hoofddorp), De Kunstcompagnie (Hoorn) and KUVO (Woerden).

Communication, marketing and events

Special marketing activities

De Nederlandse Opera strives to implement creative and unique marketing campaigns in order to reach existing as well as new audiences.

For instance, DNO organized a Gay Date Night for a performance of **Billy Budd**. The event was a rousing success. In all, 130 participants experienced an enjoyable evening out at The Amsterdam Music Theatre. For De Nederlandse Opera it was an opportunity to establish new press contacts and attract a new audience via media where DNO hitherto has been less visible.

Collaborative projects with partners such as Bont voor dieren, the Goethe Institute in Amsterdam and the Stedelijk Museum enabled De Nederlandse Opera to reach specific target groups in 2011. The German artist Jonathan Meese gave a talk at the Stedelijk Museum about his work as the decor designer for **Dionysos**. Together with the Goethe Institute, DNO organized an evening on the theme of German operas, focusing on performances of **Die Soldaten** and **Fidelio**. Donors to the animal rights advocacy group 'Bont voor dieren' received a special promotional mailing for performances of **The cunning little vixen**.

As the 2011-2012 season was based for a large part on Greek myths, DNO created an online Greek mythology quiz. Visitors learned more about the extended family portrayed in the operas **Iphigénie en Aulide** | **Iphigénie en Tauride**, **Elektra**, **Idomeneo**, **Orest** and **Deidamia**. The quiz contained many questions about mythological personages, and based on the answers the participant created a 'family tree'. The quiz, which is still online at www.dno.nl/stamboom, has attracted some 1800 visitors.

De Nederlandse Opera launched a special website for its production of **Orest**, offering additional information about this world premiere through trailers, background information and

Communicatie, marketing en evenementen

Bijzondere marketingacties

De Nederlandse Opera streeft ernaar om met creatieve en uitzonderlijke marketingcampagnes bestaand en nieuw publiek voor haar voorstellingen te bereiken.

Zo organiseerde De Nederlandse Opera bijvoorbeeld rondom een voorstelling van **Billy Budd** een Gay Date Night. Dit evenement was een groot succes. In het geheel beleefden 130 deelnemers een bijzondere avond uit in Het Muziektheater Amsterdam. Voor De Nederlandse Opera betekende het tevens de mogelijkheid om nieuwe perscontacten op te bouwen en nieuw publiek te werven via media waarin De Nederlandse Opera voorheen meestal niet vermeld werd.

Via verschillende samenwerkingen met partners zoals Bont voor dieren, het Goethe Instituut in Amsterdam of het Stedelijk Museum bereikte De Nederlandse Opera in 2011 specifieke doelgroepen. De Duitse kunstenaar Jonathan Meese vertelde in het Stedelijk Museum over zijn werk als decorontwerper bij **Dionysos**. Samen met het Goethe Instituut werd een avond rondom Duitse opera's georganiseerd in verband met de uitvoering van **Die Soldaten** en **Fidelio**. Donateurs van Bont voor Dieren werden met een speciale mailing geattendeerd op de voorstellingen van **Het Sluwe Vosje**.

Omdat het seizoen 2011-2012 voor een groot deel gewijd is aan Griekse mythen is voor bezoekers van www.dno.nl een quiz over de Griekse mythologieën samengesteld. Bezoekers verkregen via de quiz inzicht in de stamboom van alle figuren die in de opera's **Iphigénie en Aulide | Iphigénie en Tauride, Elektra, Idomeneo, Orest** en **Deidamia** een rol spelen. De quiz bevatte tal van vragen over mythologische figuren. Aan de hand van de antwoorden ontstond een stamboom. Ruim 1.800 bezoekers hebben meegedaan aan de quiz die nog steeds te vinden is op: www.dno.nl/stamboom.

Rondom de productie van **Orest** lanceerde De Nederlandse Opera een speciale website die meer uitleg gaf over de wereldpremière door middel van trailers, achtergrondinformatie en foto's. Voor **Orest** nodigde De Nederlandse Opera jonge bloggers uit om de wereldpremière te recenseren. Zo werd online aandacht voor **Orest** en de speciale website gecreëerd op websites waar De Nederlandse Opera meestal niet vermeld wordt. Via een 'guerilla marketing campagne' in de straten van Amsterdam werd tevens aandacht voor de voorstellingen en de website gegenereerd.

Een belangrijk doel is om jong publiek kennis te laten maken met de kunstvorm opera. Daarom heeft De Nederlandse Opera

photos. DNO invited young bloggers to review the premiere of **Orest**, attracting online attention on websites where De Nederlandse Opera is not normally mentioned. A 'guerrilla marketing campaign' on the streets of Amsterdam was another way of generating attention for the performances and the website.

One crucial and ongoing marketing goal is to introduce young people to opera as an art form. To this end, De Nederlandse Opera introduced last-minute student tickets for €15 as well as the CJP youth discount. In 2011, 1620 students made use of the discounts, compared to 1395 last-minute student tickets sold in 2010.

The **OperaFlirt** programme, a joint venture with sponsor CMS Derks Star Busmann, was successfully continued in 2011. The OperaFlirt evenings for performances of **The cunning little vixen**, **Billy Budd**, **Yevgeny Onegin**, **Elektra** and **Idomeneo** were quickly sold out, and in November 2011 we welcomed the 1000th participant to the programme.

Exceptional PR moments

On Tuesday, 4 January 2011, De Nederlandse Opera and CMS Derks Star Busmann signed a new sponsorship contract. Under the new agreement, CMS expanded its existing product sponsoring to become a European partner of De Nederlandse Opera. CMS and De Nederlandse Opera regard one another as ideal partners in their shared goals of international and multidisciplinary activities, innovation and the desire to 'make the impossible possible'.

On Wednesday, 2 February 2011 at 9 a.m. sharp, De Nederlandse Opera and CMS opens the day's trading at the NYSE Euronext in Amsterdam with the traditional strike of the gong. This took place in the context of the scenic world premiere of Peter-Jan Wagemans' Dutch-language opera **Legende**, which was premiered that same evening in The Amsterdam Music Theatre.

At the beginning of 2011 De Nederlandse Opera initiated a new participation project entitled **Singing at De Nederlandse Opera**. The project culminated in a performance at The Amsterdam Music Theatre during the Open Day on Saturday, 21 May 2011, when two choirs took to the stage and performed for a full house.

On Monday, 31 October 2011 De Nederlandse Opera and Dutch National Ballet organized their first joint press event for editors of glossy magazines. Representatives from Cosmopolitan, Zin Magazine, Santé and others were welcomed by Ted Brandsen (artistic director of Dutch National Ballet) and Klaus Bertich (dramaturge at DNO). The afternoon programme included a behind-the-scenes tour, emphasizing the diverse specialty skills

ook in 2011 last-minute studentenkaarten voor €15 en de CJP-korting aangeboden. In 2011 maakten 1.620 studenten gebruik van de kortingsmogelijkheden (in 2010 heeft DNO 1.395 last-minute studentenkaarten verkocht).

Het programma OperaFlirt werd gezamenlijk met sponsor CMS Derks Star Busmann succesvol voortgezet. De OperaFlirt-avonden rondom de voorstellingen van **Het Sluwe Vosje**, **Billy Budd**, **Jevgeni Onjegin**, **Elektra** en **Idomeneo** waren snel uitverkocht en in november 2011 werd de duizendste deelnemer aan het programma welkom geheten.

Bijzondere persmomenten

Op dinsdag 4 januari 2011 tekenden De Nederlandse Opera en CMS Derks Star Busmann ten kantore van CMS een nieuwe samenwerkingsovereenkomst. CMS bouwde daarmee de bestaande productiesponsoring uit en werd Europees partner van De Nederlandse Opera. CMS en De Nederlandse Opera beschouwen elkaar als ideale partners vanwege de gedeelde waarden zoals internationaal en multidisciplinair werken, vernieuwend zijn en de wens 'het onmogelijke mogelijk te maken'.

Op woensdag 2 februari 2011 om 09.00 uur openden De Nederlandse Opera en CMS de handelsdag van de NYSE Euronext in Amsterdam met de traditionele gongslag. De gongslag stond in het teken van de scenische wereldpremière van Peter-Jan Wagemans' Nederlandstalige opera **Legende**, die op 2 februari om 20.00 uur plaatsvond in Het Muziektheater Amsterdam.

De Nederlandse Opera startte begin 2011 met het nieuwe participatieproject **Zingen bij De Nederlandse Opera**. Het project bereikte zijn hoogtepunt tijdens de Open Dag op zaterdag 21 mei 2011, toen twee koren van deelnemers voor een volle zaal een uitvoering gaven op het podium van Het Muziektheater Amsterdam.

Op maandag 31 oktober 2011 organiseerden De Nederlandse Opera en Het Nationale Ballet voor het eerst gezamenlijk een persbijeenkomst voor redacteuren van glossy magazines. Redactieleden van onder meer Cosmopolitan, Zin Magazine en Santé werden 's middags welkom geheten door Ted Brandsen (artistiek directeur van Het Nationale Ballet) en Klaus Bertisch (dramaturg van De Nederlandse Opera). Op het programma stond een rondleiding achter de schermen, waarbij in het bijzonder aandacht werd gegeven aan de diverse ambachten die bij opera en ballet beoefend worden en een gezamenlijk diner in de artiestenfoyer. De bijeenkomst werd afgesloten met een bezoek aan de voorstelling **Elektra**. De persbijeenkomst werd enthousiast ontvangen en leverde direct enkele verzoeken op voor interviews en reportages.

Zingen bij De Nederlandse Opera

that go into making an opera or ballet, followed by a dinner in the artists' lounge. The visit concluded with a performance of **Elektra**. The press event was enthusiastically received and directly resulted in requests for interviews and feature stories.

Events

Opera in the park

As part of the annual Holland Festival, an opera performance of DNO was once again simultaneously broadcast on a large screen in Amsterdam's Oosterpark. Some 3.500 visitors braved less-than-ideal weather conditions to enjoy a sold-out performance of **Yevgeny Onegin** in a simulcast from The Amsterdam Music Theatre.

Uitmarkt

DNO presented a free concert by soprano Simone Riksman and baritone Jean-François Lapointe in a packed Recital Hall of the Concertgebouw as part of the annual 'Uitmarkt' cultural season kickoff.

Opera in het park

Evenementen

Opera in het park

In het kader van het Holland Festival werd weer een operavoorstelling van De Nederlandse Opera op een grootscherm in het Amsterdamse Oosterpark vertoond. Naar schatting 3.500 bezoekers lieten zich ondanks het matige weer er niet van weerhouden om de uitverkochte voorstelling van **Jevgeni Onjegin** via een rechtstreekse live-streaming vanuit Het Muziektheater Amsterdam te beleven.

Uitmarkt

DNO presenteerde op de Uitmarkt een gratis concert van sopraan Simone Riksman en bariton Jean-François Lapointe in de Kleine Zaal van het Concertgebouw, die tot de laatste plaats gevuld was.

Lunchconcerten in Het Muziektheater Amsterdam

Nadat het stadhuis 23 jaar lang gastvrij onderdak heeft geboden aan de gratis lunchconcerten op dinsdag, is deze geliefde activiteit met ingang van seizoen 2011-2012 verplaatst van de Boekmanzaal naar de publieksfoyer van Het Muziektheater

Lunch concerts in The Amsterdam Music Theatre

Having enjoyed the hospitality of City Hall for the past 23 years, the popular free Tuesday afternoon lunch concerts were moved from the Boekmanzaal to the Music Theatre's main public foyer, starting in the 2011-2012 season. This location offers numerous advantages: the larger space means that more people can enjoy the concerts, and its increased visibility succeeds in attracting passersby. For the performers, a larger audience is extra inspiring. Research has shown that lunch concert attendees are not regular opera- or ballet-goers, making these concerts excellent publicity and marketing vehicles.

Fundraising

In the first half of the calendar year, the department of Fundraising & Relations Management, led by Vroukje Boenk, developed a strategy in close cooperation with the Marketing, Communications & Sales department for fundraising and sponsorship gifts from private individuals, businesses and funds. The strategy calls for a specific plan of action which affects private/business fundraising as well as activating the organization itself. Special attention is asked for one-off projects such as the renovation of the Decor Atelier. Starting in 2011, DNO has actively sought donations from private individuals and has initiated contact with potential sponsors. We hope to establish multi-year agreements based on relevance and mutual benefits. Active relations management is an important instrument to this end. Additionally the departments devoted particular attention to investigating private funds, in order to tap into these resources for the financing of special projects in the future.

In January 2011, CMS Derks Star Busmann, production sponsor for the past two years, committed itself as a corporate sponsor of De Nederlandse Opera for the coming three and a half years under the title 'European partner'. In addition to continuing our partner meetings, activities with and for CMS personnel and the successful OperaFlirt programme, a new initiative called OperaLounge was jointly developed. This is a 'business community' that will bring together the networks of CMS and De Nederlandse Opera, based on a shared interest in opera. A successful tryout took place in October 2011 and will be repeated in 2012.

Amsterdam. Deze situatie biedt aanzienlijke voordelen. Zo kunnen meer mensen de concerten bijwonen en trekken de concerten ook toevallige passanten door de grotere zichtbaarheid. Voor de optredende artiesten is een groter aantal toehoorders extra inspirerend. Gebleken is dat de lunchconcertbezoekers vaak nog geen geregelde opera- of balletbezoekers zijn. De concerten worden daarom ook benut voor publiciteits- en marketing-doeleinden.

Derde geldstroom

In de eerste helft van het verslagjaar heeft de afdeling Fondsenwerving & Relatiebeheer onder leiding van Vroukje Boenk in nauw overleg met de directie en de afdeling Marketing, Communicatie en Verkoop een strategie ontwikkeld voor de werving van fondsen en sponsorgelden onder particulieren, bedrijfsleven en fondsen. Op basis van de uitgestippelde strategie is een aantal actieplannen opgesteld, die zowel betrekking heeft op de werving onder particulieren en bedrijven als op de activering van de eigen organisatie. Speciaal wordt aandacht gevraagd voor bijzondere projecten, zoals de renovatie van het decoratelier. Vanaf het najaar van 2011 werd actief geworven onder particulieren en zijn contacten gelegd met potentiële sponsors. Er wordt gestreefd naar meerjarige verbintenissen die gebaseerd zijn op relevantie en wederzijds belang. Actief relatiebeheer is hierin een belangrijke instrument. Daarnaast is aandacht besteed aan de uitbreiding van kennis over private fondsen, zodat we deze voor financiering van bijzondere projecten in de toekomst intensiever kunnen benutten.

In januari 2011 verbond CMS Derks Star Busmann, in twee voorgaande jaren productiesponsor, zich onder de noemer 'Europees partner' als corporate sponsor voor drieënhalf jaar aan De Nederlandse Opera. Naast voortzetting van relatiebijeenkomsten, activiteiten met en voor personeelsleden van CMS en de succesvolle OperaFlirt werd gezamenlijk een nieuw initiatief ontwikkeld onder de naam OperaLounge. Dit is een 'business community' die de netwerken van CMS en De Nederlandse Opera met elkaar in contact brengt op basis van de gedeelde interesse in opera. In oktober 2011 vond een succesvolle try-out plaats, die navolging krijgt in 2012.

PoY!

Friends of De Nederlandse Opera

Co-operation with the Association of Friends of De Nederlandse Opera was intensified in 2011. The workgroup Opera Maecenas was formed in order to outline and expand the joint fundraising activities of the Friends and DNO.

In addition to the Friends' annual financial contribution (which provides for the pre-performance introductions and various other projects), the Friends made an extra donation in support of the children's opera **PoY!**, presented in June. Twelve film evenings and one literary evening were devoted to DNO productions; the Friends organized seven opera trips in the Netherlands and abroad; and an open rehearsal of **Der Rosenkavalier** was made available to interested members. The annual photo yearbook sponsored by the Friends was again presented at the opening of the 2011/ season, offering outstanding visual documentation and a brief description of the preceding season.

In December 2011 Mariss Jansons was awarded the Prix d'Amis for his contribution to the production of **Yevgeny Onegin** with the Royal Concertgebouw Orchestra in June 2011.

Jevgeni Onjegin

Vrienden van De Nederlandse Opera

In 2011 is de samenwerking met de Vereniging Vrienden van De Nederlandse Opera verder geïntensiveerd. Gezamenlijk werd de werkgroep Opera Mecenaat ingesteld om de fondsenwervende activiteiten van de Vrienden en De Nederlandse Opera af te stemmen en uit te breiden.

Behalve de vaste jaarlijkse financiële bijdrage van Vrienden aan De Nederlandse Opera, waarvan onder andere de inleidingen worden betaald, werd in 2011 een extra donatie ter beschikking gesteld ten behoeve van kleuteropera **PoY!**, die in juni werd geprogrammeerd. Tijdens twaalf filmavonden en een literaire avond werd aandacht besteed aan de producties van De Nederlandse Opera; daarnaast werden zeven operareizen in binnen- en buitenland georganiseerd en woonden geïnteresseerde vrienden een openbare repetitie van **Der Rosenkavalier** bij. Bij de opening van het seizoen 2011/2012 verscheen wederom het door de Vrienden gefinancierde fotojaarboek, met prachtige beelden en een korte toelichting op het voorgaande seizoen.

In december 2011 kreeg Mariss Jansons de Prix d'Amis van de Vrienden uitgereikt voor de wijze waarop hij het Koninklijk Concertgebouworkest dirigeerde tijdens de productie **Jevgeni Onjegin** in juni 2011.

Personnel and organisation

2011 was overshadowed door the sudden passing of Huib Meijer, head of the central Personnel & Organization department (P&O) on May 11, 2011. He had been employed at The Amsterdam Music theatre for four years and had contributed significantly to the ongoing development of the company's personnel policy. He was an inspiring liaison between the management and the works counsel, and enjoyed good relations with the employee representatives in the collective employment agreement (CAO) commission. The process of personnel policy development has been temporarily suspended due to his death, and will be resumed in 2012 upon appointment of a new head of P&O. The management is pleased to report that a replacement was found at the end of 2011 and welcomes Mr. Robert Knoester as the head of P&O, effective March 1, 2012.

Two staff members announced their departure in 2011. Martin Wright (artistic leader of the Koor van De Nederlandse Opera) and Hein Mulders (head of artistic affairs) will both leave De Nederlandse Opera in 2012. Mulders will become intendant at the Philharmonie and the Aalto Theatre in Essen, and Martin Wright has been appointed chorus master at the Lyric Opera of Chicago. At the beginning of 2012, DNO announced the appointment of Jesús Iglesias Noriega as Head of Artistic Affairs, effective May 1, 2012. A new artistic leader of the Koor will be appointed as of the 2013/2014 season. In 2012/2013 the Koor will engage various guest conductors.

As part of the complete integration of the three companies, the Communications Department of De Nederlandse Opera has been integrated into the central department of Marketing, Communication and Sales. This means that all staff members are now more or less equally occupied with both ballet and opera, as well as with all The Amsterdam Music Theatre's activities. This way the individual strengths of staff members can be more broadly applied, benefiting efficacy and efficiency. The department of Marketing, Communication and Sales will contribute significantly to the public profiling of the newly integrated organization by formulating and executing a robust and distinctive marketing and communications policy. Sandra Eikelenboom, formerly head of the Marketing department of Dutch National Ballet, has been named to lead the new department.

The department of Fundraising and Relations Management was formed at the beginning of 2011. The department began with two staff members, but thanks to internal personnel shifts and duty restructuring within the communications department, it was enlarged with a third staff member in the fall of 2011.

Personeel en organisatie

Het jaar 2011 werd overschaduwd door het plotselinge overlijden op 11 mei 2011 van Huib Meijer, hoofd van de centrale afdeling Personeel & Organisatie (P&O). Hij was vier jaar in dienst van Het Muziektheater Amsterdam en heeft een grote bijdrage geleverd aan verdere ontwikkeling van het personeelsbeleid. Hij was een inspirerende gesprekspartner voor de directie en de ondernemingsraad en had goed contact met de vertegenwoordigers van de werknemers in de cao-commissie. Het proces van beleidsontwikkeling op het gebied van personeelsbeleid is door zijn overlijden stil komen te staan en zal in 2012 door een nieuw hoofd P&O ter hand genomen worden. De directie is verheugd dat de werving van een nieuwe functionaris eind 2011 heeft geresulteerd in de aanstelling van de heer Robert Knoester als hoofd P&O per 1 maart 2012.

In 2011 werd aangekondigd dat Martin Wright (artistiek leider van het Koor van De Nederlandse Opera) en Hein Mulders (Hoofd Artistieke Zaken) in 2012 De Nederlandse Opera zullen verlaten. Mulders wordt intendant van de Philharmonie en het Aalto Theater in Essen, en Martin Wright wordt chorus master van de Lyric Opera of Chicago. Begin 2012 maakte DNO bekend dat Jesús Iglesias Noriega per 1 mei 2012 als Hoofd Artistieke Zaken aan de slag gaat. Een nieuwe artistiek leider van het Koor zal pas met ingang van het seizoen 2013/2014 worden benoemd. In 2012/2013 worden verschillende gastdirigenten geëngageerd.

Met het oog op de volledige integratie van de drie stichtingen, is de afdeling Communicatie van De Nederlandse Opera geïntegreerd in de centrale afdeling Marketing, Communicatie en Verkoop. Daardoor zijn alle medewerkers nu in meer of mindere mate voor beide kunstvormen en voor alle activiteiten in Het Muziektheater Amsterdam werkzaam. Individuele kwaliteiten van medewerkers kunnen zo breder worden ingezet, wat leidt tot een grotere mate van slagvaardigheid en efficiëntie. De afdeling Marketing, Communicatie en Verkoop zal een belangrijke bijdrage leveren aan het profileren van de nieuwe, geïntegreerde organisatie door het formuleren en uitvoeren van een sterk en onderscheidend marketing- en communicatiebeleid. Sandra Eikelenboom, voorheen hoofd van de afdeling Marketing van Het Nationale Ballet, is benoemd als leidinggevende van de nieuwe afdeling.

Begin 2011 is de afdeling Fondsenwerving en Relatiebeheer geformeerd. De afdeling is begonnen met twee medewerkers en is in het najaar dankzij interne verschuivingen en overname van taken van de communicatie-afdeling versterkt met een medewerker.

Producties/**Productions** 2011

Het Sluwe Vosje

Legende

Billy Budd

Platée

Don Giovanni

De Heksen van Venetië (Programmering Het Muziektheater Amsterdam)

Hanjo (Programmering Het Muziektheater Amsterdam)

Der Rosenkavalier

Dionysos

PoY! (in samenwerking met Het Muziektheater Amsterdam)

Jevgeni Onjegin

Iphigénie en Aulide | Iphigénie en Tauride

Jubileumweekend Het Muziektheater Amsterdam

Elektra

Idomeneo

Orest

Leoš Janáček's musical tale of the fox cub who is captured by a forester and who subsequently escapes, falls in love, has a family and is finally killed by a poacher, hovers between cheerful and melancholy, between realism and fairy tale. In depicting the eternal cycle of birth and death, Janáček created an animal world that characterizes a natural environment but at the same time exhibits clear parallels with human society. The composer further develops his unique tonal language, employing melodies derived from human speech patterns as well as motives clearly inspired by animal sounds. Lawrence Renes conducted the Netherlands Philharmonic Orchestra, which did justice to the nuances of this colourful score. The 2006 production by Richard Jones, with splendid costumes by Antony McDonald, is a heart-warming opera, making it particularly suitable for first-time opera-goers. Rosemary Joshua's energetic performance in the title role was seconded by Dale Deusing, whose fine acting accentuated his role as the Forester.

Geweldige encensering

'Netherlands Opera's **Cunning Little Vixen**, a revival of its 2006 production, is still an enchanting spectacle thanks to the designer Antony McDonald's clever animal costumes and his simple, suggestive and easily adaptable set.'

Erna Metdepenninghen, *Opera* (april 2011)

9 voorstellingen/performances in het/the Muziektheater

muzikale leiding

musical direction

Lawrence Renes

regie/stage direction

Richard Jones

decor/sets

kostuums/costumes

Antony McDonald

licht/lighting

Matthew Richardson

beweging/movement

Philippe Giraudeau

dramaturgie/dramaturgy

Klaus Bertisch

Revírník (Boswachter)

Dale Duesing

Paní Revírníková

(Boswachtersvrouw)

Ellen van Haaren

Rechtor (Schoolmeester)

John Graham Hall

Farár (Pastoor)

Alexander Vassiliev

Jezevec (Das)

Patrick Schramm

Harašta, stroper

Robert Poulton

Pásek, waard

Tom Haenen

Paní Pásková, waardin

Annett Andriesen

Bystrouška (Het Sluwe

Vosje)

Rosemary Joshua

Lišák (Vos)

Hannah Esther Minutillo

Frantik

Tomoko Makuuchi

Pepík

Janine Scheepers

Lapák, hond

Monique Scholte

Kohout (Haan)

Pascal Pittie

Datel (Specht)

Madieke Marjon

Sova (Uil)

Marion van den Akker

Chocolka, hen

Fang Fang Kong

Komár (Mug)

Terence Mierau

Sojka (Vlaamse gaai)

Ineke Berends

Kobylka (Sprinkhaan)

Myra Kroese

Crvcek (Krekel)

Maartje de Lint

orkest/orchestra

Nederlands

Philharmonisch Orkest

koor/chorus

Koor van

De Nederlandse Opera

instudering

chorus master

Martin Wright

De Kickers van

Muziekschool Waterland

instudering

chorus master

Jan Maarten Koeman

Leos Janáček's muzikale geschiedenis van het jonge vossen-vrouwje dat door een boswachter wordt gevangen, ontsnapt, verliefd wordt, een gezin sticht en uiteindelijk door een stroper wordt doodgeschoten, zweeft tussen vrolijkheid en weemoed, realisme en sprookje. Ter verbeelding van de eeuwige kringloop van worden en vergaan heeft Janáček een dierenwereld gecreëerd die enerzijds het natuurgebeuren representeert, anderzijds duidelijke parallellen met het menselijk bestaan vertoont. Hierbij ontwikkelde hij de hem eigen toontal verder, met een op de menselijke spraak gebaseerde melodiek en liet hij zich door authentieke dierengeluiden inspireren. Lawrence Renes dirigeerde het Nederlands Philharmonisch Orkest, dat recht deed aan alle finesses van de kleurrijke partituur. De productie van Richard Jones uit 2006, met de prachtige kostuums van Antony McDonald, is hartveroverend en maakt deze opera op unieke wijze geschikt voor een beginnerspubliek. Rosemary Joshua vertolkte met veel energie de titelrol, naast een sterk acterende Dale Duesing als Boswachter.

Ideale opera voor beginners

“Het Sluwe Vosje’ blijft één van de fraaiste en onderhoudendste producties die ooit bij De Nederlandse Opera te zien zijn geweest. Zeer aan te bevelen voor hen die nog nooit naar een opera zijn geweest. Een triomf voor oor en oog’ Erik Voermans, *Het Parool* (17 januari 2011)

Like Janáček, the Dutch composer Peter-Jan Wagemans wrote his own libretto for **Legende**, a successful DNO scenic world premiere in a vibrant and visually robust production. Wagemans intertwined the nineteenth-century comic-strip story of the butterfly-catching Dr. Festus with other 'legends', tales tinged with tragedy and mysticism. The realistic figures of Dr. Festus and his sister Ursula encounter the fantasy characters Pontus and Nel, and the despot Zamar, who as a fantastical 'double character' has a catalyzing effect on the others, compelling them to go in search of a new world. With his rich sound pallet, Wagemans creates new legends that go their own way, and that can be cruel and hazardous until the bitter – but perhaps also happy – end. Reinbert de Leeuw conducted the Radio Philharmonic Orchestra; director Marcel Sijm made his DNO debut. Thomas Oliemans shone, both dramatically and vocally, as the priest Pontus.

'Avec la merveilleuse mise en scène de Marcel Sijm, les splendides décors de Marc Warning et les costumes extravagantes d'Arno Bremers, le grand triomphateur de la soirée est assurément Reinbert de Leeuw. Le chef néerlandais témoigne d'une maîtrise sans faille et réussit même, à l'occasion, à faire passer l'émotion.'

Rudi van den Bulck, *Opéra* (avril 2011)

Legende

7 voorstellingen/performances in het/the Muziektheater

muzikale leiding

musical direction

Reinbert de Leeuw

regie/stage direction

Marcel Sijm

decor/sets

Marc Warning

kostuums/costumes

Arno Bremers

licht/lighting

Uri Rapaport

gevechtchoreografie

fight choreography

Ran-Arthur Braun

dramaturgie/dramaturgy

Klaus Bertisch

Eerste engel

Marieke Steenhoek

Tweede engel

Caroline Cartens

Derde engel

Corinne Romijn

Ursula

Helena Rasker

Festus/Frits

Yves Saelens

Pontus

Thomas Oliemans

Nel/Polyandus

Elzbieta Szymka

Eerste walvisvaarder

André Morsch

Tweede walvisvaarder

Martijn Cornet

Derde walvisvaarder

Huub Claessens

Zamar

Marcel Beekman

Dennis Wilgenhof

orkest/orchestra

Radio Filharmonisch

Orkest

koor/chorus

Koor van

De Nederlandse Opera

instudering

chorus master

Martin Wright

Evenals Janáček schreef ook de Nederlander Peter-Jan Wagemans zijn eigen libretto: voor **Legende**, dat bij DNO een zeer succesvolle scenische wereldpremière beleefde in een kleurrijke productie met sterke beelden. Wagemans verweefde de negentiende-eeuwse komische stripverhalen over de vlindervanger Mijnheer Prikkebeen met andere 'legenden', die eerder tragisch of mystiek zijn. Het realistische niveau van Prikkebeen en zijn zuster Ursula raakt verbonden met de fantasiepersonages Pontus en Nel, en met de totalitaire heerser Zamar, die als een wonderlijke 'dubbel-figuur' een katalyserende werking heeft en de overige personages ertoe aanzet op weg te gaan naar een nieuwe wereld. Reinbert de Leeuw dirigeerde het Radio Filharmonisch Orkest, regisseur Marcel Sijm maakte zijn DNO-debuut. Opvallend waren de vocale en dramatische prestaties van Thomas Oliemans als de priester Pontus.

Triomf van de verbeelding in Wagemans' 'Legende'

'Dat juist regisseur Marcel Sijm zijn fantasie mocht loslaten op de wonderbaarlijke lotgevallen van Meneer Prikkebeen, is een gouden greep. Samen met zijn ontwerpersteam, waarin vooral de geniale decors van Marc Warning een alles bepalende rol spelen, vertelde Sijm een lineair verhaal dat eigenlijk helemaal niet lineair te vertellen is. [...] Wagemans componeerde geen afgerond verhaal, versprong associatief van hot naar her, ook in zijn aansprekende muziek. Sijm heeft er chocola van gemaakt. Lekkere chocola bovendien.'

Peter van der Lint, *Trouw* (4 februari 2011)

This work by Benjamin Britten, after the novel by Herman Melville, is a parable portraying human prototypes. This work, composed exclusively for men's voices, alternates large-scale choral scenes with intimate tableaux; these are linked by orchestral interludes, sensitively and vibrantly executed by the Netherlands Philharmonic Orchestra under conductor Ivor Bolton. This new and heart-rending production for DNO – based on an original staging at Oper Frankfurt – was directed by Richard Jones, who moved the action to a marine training ship.

'Billy Budd' op zijn best ****

'De partituur krijgt meestal overtuigend reliëf van het Nederlands Philharmonisch Orkest, dat onder leiding van Ivor Bolton een eenheid vormt met het geweldige Operakoor, het kinderkoor De Kickers en de voortreffelijke solisten. Jacques Imbrailo is ontwapenend in de titelrol. [...] Het is Billy Budd op zijn best.'
Eddie Vetter, *De Telegraaf* (11 maart 2011)

Billy Budd

8 voorstellingen/**performances** in het/**the** Muziektheater
originele productie Oper Frankfurt, 2007 /**original production Oper Frankfurt, 2007**

muzikale leiding
musical direction

Ivor Bolton

regie/**stage direction**

Richard Jones

decor/**sets**

Antony McDonald

licht/**lighting**

Mimi Jordan Sherin

choreografie

choreography

Lucie Burge

dramaturgie/**dramaturgy**

Norbert Abels

Edward Fairfax Vere

John Mark Ainsley

Billy Budd

Jacques Imbrailo

John Claggart

Clive Bayley

Mr. Redburn

Christopher Purves

Mr. Flint

Stephen Richardson

Lieutenant Ratcliffe

Henry Waddington

Red Whiskers

Christopher Gillet

Donald

Henk Neven

Dansker

Gwynne Howell

The Novice

Andrew Tortise

Squeak

Jeroen de Vaal

Bosun

Roger Smeets

First Mate

Frans Fiselier

Second Mate

Jan Willem Baljet

Maintop

Pascal Pittie

The Novice's Friend

André Morsch

Arthur Jones /

Gunner's Mate

Sander Heutink

Voice

Ian Spencer

Baritone solo

Harry Teeuwen

Tenor solo

Richard Prada

Midshipmen

Benjamin Stallenberg

Gino Faber

Guido Insinger

Jasper Insinger

Sem Konijn

Steven Fluit

Timon Fluit

Wolf van Tijn

Cabin Boy

Ruben Zeeman

orkest/**orchestra**

Nederlands

Philharmonisch Orkest

koor/**chorus**

Koor van

De Nederlandse Opera

instudering

chorus master

Martin Wright

koor/**chorus**

De Kickers van

Muziekschool Waterland

instudering

chorus master

Marlie Durge

Dit werk van Benjamin Britten (naar Herman Melville) is een parabel die menselijke prototypen te zien geeft. In dit uitsluitend voor mannenstemmen gecomponeerde werk worden grote koorscènes afgewisseld met intieme taferelen; schilderachtige orkestrale tussenspelen vormen het verbindende element, met veel gevoel en rijk aan kleuren neergezet door het Nederlands Philharmonisch Orkest onder Ivor Bolton. Deze nieuwe productie voor DNO – naar een origineel van Oper Frankfurt – werd indringend geregisseerd door Richard Jones.

'Billy Budd' ijzersterk van schip naar strenge school verplaatst

'Als iets duidelijk werd tijdens de eerste in Nederland geproduceerde voorstelling van 'Billy Budd', was het wel dat Benjamin Britten's opera een fantastisch meesterwerk is. [...] Dat De Nederlandse Opera juist deze productie hier laat zien [...] is na het ondergaan van Jones' meesterlijke hervertelling van dit zeemansdrama volkomen te begrijpen. En Jones' onder de huid kruipende encenering werd tot op de kleinste rol fantastisch gezongen en vanuit de bak met grote inleving en muzikale klasse geschraagd door het Nederlands Philharmonisch Orkest onder leiding van Ivor Bolton.'

Peter van der Lint, *Trouw* (10 maart 2011)

Platée (1745) by Jean-Philippe Rameau is a hilarious tale, in which the gods, men and other creatures are mocked in equal measure. Elements common to 'serious' opera are employed in this comedy; the effect is heightened by the fact that the title role is sung by a man. Jupiter, desiring to cure his wife Juno of her jealousy, pretends to be in love with the hideous water nymph Platée. Grotesque wedding plans are made, but Juno intercedes just in time to forestall the marriage ceremony, and as she tears off Platée's veil she breaks into bitter laughter. How unfounded her jealousy was! The divine couple ascends blissfully to heaven, leaving the enraged Platée behind. René Jacobs returned to DNO with the outstanding Akademie für Alte Musik Berlin. Nigel Lowery and Amir Hosseinpour teamed up for the stage direction of this amusing production, taking full advantage of the intimate setting of the Amsterdam Stadsschouwburg. The orchestra as well as the singers, in particular the tenor Colin Lee as Platée, were cheered with gusto.

Schitterende humor

'Die neue Amsterdamer Produktion sprüht vor Witz, hält den von Anfang an eingeschlagenen Weg der tragikomischen Zuspitzung mit Verve. Die kurzweilige, von Amir Hosseinpour mit manchmal allzu zackig-zappeligen Balletteinlagen angereicherte Inszenierung stellt neuerlich – nach Inszenierungen in u.a. Aix (1956), Paris (1999) und Straßbourg (2009) – die Überlebensfähigkeit einer Gattung unter Beweis, die lange abgeschrieben war: der Ballettoper.' Frieder Reininghaus, *Opernwelt* (mei 2011)

Platée

7 voorstellingen/performances in Stadsschouwburg Amsterdam

muzikale leiding

musical direction

René Jacobs

regie/stage direction

Nigel Lowery

Amir Hosseinpour

decor/sets

kostuums/costumes

Nigel Lowery

licht/lighting

Lothar Baumgarte

choreografie/choreography

Amir Hosseinpour

assistent choreografie

assistant choreography

Femke Luyckx

Platée

Colin Lee

La Folie/Thalie

Inga Kalna

Thespiis/Mercure

Anders J. Dahlin

Jupiter

Marcos Fink

Juno

Anna Grevelius

Cithéron/Un Satyre

Martijn Cornet

L'Amour/Clarine

Johannette Zomer

Momus

Frans Fiselier

orkest/orchestra

Akademie für Alte Musik

Berlin

koor/chorus

vocaal ensemble

instudering

chorus master

Martin Wright

Platée (1745) van Jean-Philippe Rameau is een hilarische vertelling, waarin goden, mensen en andere wezens op de korrel genomen worden. Vormen uit de 'serieuze' opera komen terug in dit komische werk. Het grappige effect daarvan wordt versterkt doordat een man de vrouwelijke titelrol vertolkt. Als Jupiter zijn echtgenote Juno wil bevrijden van haar ziekelijke jaloezie, veinst de oppergod dat hij verliefd is op de afzichtelijke moerasnimf Platée. Voor dit tweetal worden groteske bruiloftsvoorbereidingen getroffen. Bijna komt het tot een huwelijksinzegening, maar net op tijd grijpt Juno in. Zij rukt haar vermeende rivale de sluier af en barst in schaterlachen uit. Hoe ongegrond was haar jaloezie! Het godenpaar zweeft gelukzalig weg naar hemelse oorden, terwijl Platée zich vloekend en tierend terugtrekt. René Jacobs keerde met de uitmuntende Akademie für Alte Musik Berlin terug bij DNO. Nigel Lowery en Amir Hosseinpour tekenden samen voor de regie van deze geestige productie, die te zien was in de intieme setting van de Amsterdamse Stadsschouwburg. Orkest en zangers werden bejubeld, in het bijzonder de tenor Colin Lee als Platée.

Briljante 'Platée' van Rameau *****

'[...] een wervelende, geestige en geen seconde vervelende productie van Jean Philippe Rameaus drieakter 'Platée' bij De Nederlandse Opera, waarin de toeschouwer voortdurend oren en ogen tekort komt. [...] Alles is goed aan deze productie. De personenregie staat tot in het kleinste detail, de kleinste blik van de ogen en het kleinste gebaar – zelfs bij de koorscènes – in dienst van komisch effect en de voortreffelijke cast geeft Lowery en Hosseinpour wat ze verlangen.' Erik Voermans, *Het Parool* (5 april 2011)

De Nederlandse Opera made a unique contribution to the Mozart 250th anniversary celebrations in 2006 with new productions of **Così fan tutte**, **Don Giovanni** and **Le nozze di Figaro**, performed on successive evenings. This unique and hotly-debated Mozart|Da Ponte trilogy was directed by the team of Jossi Wieler and Sergio Morabito. Each opera was revived separately in subsequent seasons, ending with **Don Giovanni**. The myth of Don Giovanni appears to be cloaked in the darkness of a seemingly endless night. The characters are, as it were, trapped in their own past, which torments them and marks them for life. The only one who is permanently on the run from his past is Giovanni himself. In doing so he disrupts not only the calm in the cemetery where the Commendatore's statue stands, but also the 'erotic serenity' of all the undead who are brought together in the work. The young and passionate Greek conductor Constantinos Carydis led the Netherlands Chamber Orchestra with élan. Judith van Wanroij, as Donna Elvira, proved herself a promising vocalist.

'Deze komedie met de diep tragische ondertoon komt nu volkomen tot zijn recht en er is alle reden dankbaar te zijn dat hier dus toch niet is gekozen voor de een zoveelste parade van zingende pruiken. [...] Mozart hield van zangeressen en verweende dan ook Judith van Wanroij, Cora Burggraaf en zeker ook Myrto Papatnasiu met prachtige aria's. Ze schitteren als Donna Elvira, Zerlina en Donna Anna, de drie bedrogen vrouwen. En wat herrijst Mario Luperi als Il Commendatore weer mooi uit de dood.'

Hans Visser, *Noordhollands Dagblad* (11 april 2011)

Don Giovanni

9 voorstellingen/performances in het/the Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Constantinos Carydis
regie/stage direction
dramaturgie/dramaturgy
Jossi Wieler
Sergio Morabito
decor/sets
Barbara Ehnes
kostuums/costumes
Anja Rabes
licht/lighting
David Finn

Don Giovanni
**Alejandro Marco-
Buhmester**
Il Commendatore
Mario Luperi
Donna Anna
Myrto Papatanasii
Don Ottavio
Christoph Strehl
Donna Elvira
Judith van Wanroij
Leporello
José Fardilha
Masetto
Roberto Accurso
Zerlina
Cora Burggraaf

orkest/orchestra
Nederlands Kamerorkest
koor/chorus
**Koor van
De Nederlandse Opera**
instudering
chorus master
Brian Fieldhouse

DNO presenteerde in het Mozart-jaar 2006 drie nieuwe producties van **Così fan tutte**, **Don Giovanni** en **Le nozze di Figaro**, die op drie achtereenvolgende dagen in première gingen. Deze unieke Mozart|Da Ponte-trilogie werd op spraakmakende wijze geënsceeneerd door Jossi Wieler en Sergio Morabito. De opera's werden afzonderlijk in reprise genomen, met als laatste **Don Giovanni**. De mythe van Don Giovanni lijkt gehuld in het donker van een nacht waaraan maar geen einde wil komen. De personages zijn als het ware gevangen in hun eigen verleden. De enige die permanent op de vlucht is voor datgene wat de anderen hun biografie noemen, is Giovanni zelf. Zodoende verstoort hij niet slechts de rust van het kerkhof waar het standbeeld van de Commendatore staat, maar ook de 'erotische grafurst' van alle ondoden die in het stuk bijeengebracht worden. De jonge, temperamentvolle Griek Constantinos Carydis leidde met veel elan het Nederlands Kamerorkest. Judith van Wanroij liet zich in de rol van Donna Elvira horen als een grote belofte voor de toekomst.

De noten bliksemen en knetteren ****

'[...] anders dan vijf jaar geleden [...] is de muzikale component om door een ringetje te halen. [...] De hoofdrol wordt nu gezongen door de Zwitser Alejandro Marco-Buhmester, die ruimschoots beschikt over de vereiste kracht en glans. Nieuw is ook Judith van Wanroij, die zich met haar indrukwekkende vertolking van de Donna Elvira-partij weer wat nadrukkelijker op de kaart zet als een toekomstbelofte. En Christoph Strehl voldoet uitstekend als nieuwe Don Ottavio.'

Frits van der Waa, *de Volkskrant* (11 april 2011)

The Witches of Venice: an opera especially for children! At its Rome premiere in 2009, the Italian press praised Philip Glass's **Le Streghe di Venezia** as '... an engaging, enchanting and very theatrical score. With this material, [director] Giorgio Barberio Corsetti created a striking and visionary production. The use of video is brilliant and the acrobats are outstanding. A triumphant success for the entire excellent cast.' (Dino Villatico, *la Repubblica*, 7 December 2009) The Amsterdam Music Theatre, in co-operation with De Nederlandse Opera, presented a Dutch-language version by Ike Cialona of this poetic but hardly cloying fairytale. The king of Venice has no heir, until a son magically emerges from a plant. He rejects the boy – at first. Tonino Battista conducted Parco della Musica Contemporanea Ensemble.

'**De Heksen van Venetië** is een spannende opera met muziek van Philip Glass. De aankleding van de spelers is prachtig en het decor met een groot projectiescherm erg indrukwekkend. Het leuke is dat de kinderen in de zaal zitten, maar ook op het podium staan. Het zijn kinderen van de Amsterdamse jeugdtelerschool en het nieuw Amsterdams Kinderkoor (7+).' *Uitkrant* (april 2011)

De Heksen van Venetië

4 voorstellingen / **performances** in het/**the** Muziektheater
originele productie Fondazione Musica per Roma/ Fondazione Ravenna Manifestazioni
original production Fondazione Musica per Roma/ Fondazione Ravenna Manifestazioni/
productie Het Muziektheater i.s.m De Nederlandse Opera
production The Amsterdam Music Theatre in collaboration with De Nederlandse Opera

muzikale leiding
musical direction
Tonino Battista
gezelschap/**company**
Fondazione Musica
per Roma
regie/**stage direction**
choreografie
choreography
Julien Lambert

de fee, moeder heks
Marieke Steenhoek
de heks, de huishoudster
Cécile van de Sant
de koning
Jean-Léon Klostermann
de reus
Niklaus Kost
acrobaten
Julien Lambert
Daniele Sorisi
Erika Bettin
Monica Milanese

orkest/**orchestra**
Parco della Musica
Contemporanea Ensemble
koor/**chorus**
Nieuw Amsterdams
Kinderkoor
instuderend
chorus master
Caro Kindt

De Heksen van Venetië: een opera speciaal voor kinderen! In december 2009 ging in Rome Philip Glass' **Le Streghe di Venezia** in première, waarover de Italiaanse pers meldde: '... een meeslepende, betoverende en zeer theatrale partituur. Met dit materiaal maakte [regisseur] Giorgio Barberio Corsetti een fraaie en visionaire voorstelling. Schitterend is de toepassing van de video en uitmuntend zijn de acrobaten. Een triomfantelijk succes voor alle uitstekende vertolkers.' (Dino Villatico, *la Repubblica*, 7 december 2009) Het Muziektheater Amsterdam bracht in samenwerking met De Nederlandse Opera een Nederlandse versie in een zangvertaling door Ike Cialona van dit poëtische, maar beslist niet zoete sprookje. De koning van Venetië heeft geen opvolger, maar een zontje dat uit een plant komt, wenst hij – aanvankelijk – niet te accepteren... Tonino Battista leidde het Parco della Musica Contemporanea Ensemble.

Schetterende heksen en een vleugje travestie

'Die (...) versie wordt nu naar Nederland gehaald, maar wel met grotendeels nieuwe stembezetting. Nederlandse solisten zingen de hoofdrollen van koning, moederheks, fee en menseneter. Jongenssopranen uit Hoofddorp en Zuidoostbeemster vertolken de plantenjongen en de selectiegroep van het Nieuw Amsterdams Kinderkoor onder leiding van Caro Kindt mag griezelen als een kudde geesten en zombies op het heksenbal. (...)

Regisseur Corsetti maakt er een dolle boel van met acteurs verkleed als peul, aubergine en peen, schetterende heksen en een vleugje travestie bij de menseneter.'

Annette Embrechts, *de Volkskrant*, (15 april 2011)

Likewise, **Hanjo** – originally a production of La Monnaie in Brussels – was a co-production of The Amsterdam Music Theatre and De Nederlandse Opera. Toshio Hosokawa based his opera on the no play by Yukio Mishima. The composer creates a completely unique universe that subtly blends Eastern and Western influences. Koen Kessels conducted the Monnaie Chamber Orchestra; the three roles were sung by Ingela Bohlin (Hanako), Fredrika Brillembourg (Jitsuko Honda) and William Dazeley (Yoshio). The press wrote: 'Magnificent: there is no other word for the opera **Hanjo** by the Japanese composer Toshio Hosokawa [...] The vocal lines are without exception exquisitely undulating and emotionally-charged. [...] In the genre of contemporary opera, this is nothing short of a marvel!' (Erik Voermans, *Het Parool*, 13 April 2011).

'Hanjo' is wonderschone opera *****

'Wonderschoon: een ander woord is er niet voor de opera 'Hanjo' van de Japanse componist Toshio Hosokawa [...] De zanglijnen zijn zonder uitzondering prachtig wervend en emotioneel aansprekend. [...] Bij het genre moderne opera is dit niets minder dan een verbluffend wonder!' (Erik Voermans, *Het Parool*, 13 april 2011)

Hanjo

2 voorstellingen/**performances** in het/**the** Muziektheater
originele productie de Brusselse Muntchouwborg
original production the Brusselse Muntchouwborg

gezelschap/**company**
De Munt / La monnaie
muzikale leiding
musical direction
Koen Kessels
regie/**stage direction**
Anne Teresa
De Keersmaeker
decor/**sets**
licht/**lighting**
Jan Joris Lamers
kostuums/**costumes**
Tim Van Steenberghe

Hanako
Ingela Bohlin
Jitsuko Honda
Fredrika Brillembourg
Yoshio
William Dazeley

orkest/**orchestra**
De Munt / La Monnaie
kamerorkest

Ook **Hanjo**, in een productie van de Brusselse Muntchouwborg, was een samenwerking tussen Het Muziektheater Amsterdam en De Nederlandse Opera. Toshio Hosokawa baseerde zijn opera op het no-stuk van Yukio Mishima. De componist roept een geheel eigen universum op, waarin oosterse en westerse invloeden subtiel versmelten. Koen Kessels leidde het Kamerorkest van de Munt; in de drie rollen stonden Ingela Bohlin (Hanako), Fredrika Brillembourg (Jitsuko Honda) en William Dazeley (Yoshio).

Recensies(van voorstellingsreeks in Brussel):

****

'Componist Hosokawa vertelt het simpele verhaal in bedwelmend en dromerig slowmotion, met een woelige, expressieve en bij vlagen romantische muzikale onderlaag in het orkest. De permanente staat van verandering is meesterlijk gerealiseerd en doet Aziatisch aan [...] De uitstekende zangers (vooral mezzo Fredrika Brillembourg als Jitsuko Honda) wisselen spreekzang af met écht gezongen passages.'

Jochem Valkenburg, NRC Handelsblad (12 april 2011)

Richard Strauss and Hugo von Hofmannsthal situated their 'comedy for music' in the eighteenth-century Vienna of Empress Maria Theresa. The rococo, seen though fin de siècle imagery, makes **Rosenkavalier** a document of a bygone era. At the production's creation in 2004, director Willy Decker fell ill and mezzo-soprano/director Brigitte Fassbaender stepped in to complete Decker's staging concept. The final result more than satisfied the highest expectations. The reprise likewise received ample and well-deserved praise. Sir Simon Rattle conducted the Rotterdam Philharmonic Orchestra with attention to the score's lyricism, melancholy and humour. Of note was the very convincing debut of Karin Strobos, who filled in for Michelle Breedt as Octavian for a number of performances, while Breedt in turn replaced the indisposed Magdalena Kožená.

'Strauss's **Der Rosenkavalier** [...] is undergoing a revival of Brigitte Fassbaender's compelling 2004 production, after a concept by Willy Decker. [...] the production is distinguished by faultless direction of the principals by Ms. Fassbaender, once a memorable Octavian, in which humor meshes nicely with sentiment. Karin Strobos, replacing Magdalena Kožená as Octavian, offers a straightforward, handsomely sung portrayal [...].'

George Loomis, *International Herald Tribune*, (24 mei 2011)

Der Rosenkavalier

7 voorstellingen/performances in het/the Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Sir Simon Rattle
regie/stage direction
Brigitte Fassbaender
naar een concept van
concept by
Willy Decker
kostuums/costumes
Wolfgang Gussmann
licht/lighting
Hans Toelstede
dramaturgie/dramaturgy
Klaus Bertisch

Die Feldmarschallin
Fürstin Werdenberg
Anne Schwanewilms
Johanni van Oostrum
(20 mei)
Der Baron Ochs
auf Lerchenau
Kurt Rydl
Octavian
Karin Strobos
(13 15 18 20 mei)
Michelle Breedt
(23 26 29 mei)
Herr von Faninal
Michael Kraus
Sophie
Sally Matthews
Jungfer Marianne
Leitmetzerin
Ellen van Haaren
Valzacchi
Niklas Björling Rygert
Annina
Carole Wilson
Ein Polizeikommissar
Rúni Brattaberg

Haushofmeister
der Feldmarschallin
Rudi de Vries
Haushofmeister bei
Faninal
Brian Galliford
Ein Notar
Tom Haenen
Ein Wirt
Valentin Jar
Ein Sänger
Ismael Jordi
Eine adelige Witwe
Johanna Dur
Drei adelige Waisen
Janine Scheepers
Inez Hafkamp
Marieke Reuten
Eine Modistin
Ineke Berends
Ein Tierhändler
Ruud Fiselier
Vier Lakeien
Robert Kops
Harry Teeuwen
Richard Meijer
Bert Visser

Vier Kellner
Cato Fordham
Jan Majoor
Sander Heutink
Ian Spencer
Hausknecht
Jan Polak

orkest/orchestra
Rotterdams
Philharmonisch Orkest
koor/chorus
Koor van
De Nederlandse Opera
instudering
chorus master
Martin Wright
koor/chorus
De Kickers van
Muziekschool Waterland
instudering
chorus master
Lorenzo Papolo

Strauss en Hofmannsthal situeerden hun 'komedie voor muziek' in het achttiende-eeuwse Wenen van Maria Theresia. Het rococo, gezien door de ogen van het fin de siècle, maakt de **Rosenkavalier** tot een echt tijdsdocument. Met enige hindernissen was in 2004 deze productie van **Der Rosenkavalier** tot stand gekomen: regisseur Willy Decker werd ziek en Brigitte Fassbaender voltooidde de encensering op basis van Deckers concept. Het eindresultaat voldeed geheel aan de hoge verwachtingen. Ook de reprisereeks kreeg terecht veel lof. Sir Simon Rattle dirigeerde het Rotterdams Philharmonisch Orkest, met veel aandacht voor de lyriek, de melancholie en de humor in de partituur. Opmerkelijk was het zeer overtuigende droomdebuut van Karin Strobos, die als Octavian een aantal keren moest invallen voor Michelle Breedt, die op haar beurt de zieke Magdalena Kožená verving.

Droomdebuut voor de Nederlandse Karin Strobos in 'Der Rosenkavalier' ****

'Het is een opera waar je van moet houden. Maar dat doet meesterdirigent Simon Rattle – en hoe. De manier waarop hij het Rotterdams Philharmonisch Orkest leidt, getuigt van een diep inzicht in de gelaagdheid van de partituur, waarin tempi, tonaliteiten en timbres als doorzichtige sluiers over elkaar heen glijden.'

Frits van der Waa, *De Volkskrant* (16 mei 2011)

Friedrich Nietzsche's late cycle of poems **Dionysus-Dithyrambos** was the inspiration for Wolfgang Rihm's latest music-theatre opus **Dionysos** (world premiere in Salzburg in 2010). The work shows how the god of inebriation finds his way into the texts of the philosopher, himself already in the clutches of madness. Nietzsche (as 'N.'), racked by syphilis, has a key role in this theatrically exuberant event, for which Rihm created colourful, associative music. Opting to avoid a linear narrative structure, the composer instead unfolds a plot consisting of a 'Dionysian' kaleidoscope of tableaux. For the visual element of his staging, Pierre Audi teamed up with the multi-talented artist Jonathan Meese, who has often dealt with the subject of Nietzsche in his work. Meese's opulent but at times rigorously structured associations with the philosopher make him a natural choice for this, his first operatic collaboration.

Briljant gedirigeerd

'Musically the performance, brilliantly conducted by Ingo Metzmacher, could hardly be faulted. Georg Nigl sang outstanding as N. (for Nietzsche) [...] I can't say I know what Rihm was getting at with this piece, but it was edge-of-the-seat stuff to be present at – a true festival event.'

Hugh Canning, *Opera* (November 2011)

Dionysos

5 voorstellingen/**performances** in de/**the** Gashouder, Cultuurpark
coproductie met de Salzburger Festspiele, de Staatsoper Berlin en het Holland Festival 2011
co-production with the Salzburger Festspiele, the Staatsoper Berlin, and the Holland Festival 2011

muzikale leiding
musical direction
Ingo Metzmacher
Peter Tilling
regie/**stage direction**
Pierre Audi
decor/**sets**
Jonathan Meese
kostuums/**costumes**
Jorge Jara
licht/**lighting**
Jean Kalman
dramaturgie/**dramaturgy**
Klaus Bertisch
video/**video**
Martin Eidenberger

1. hoher Sopran/Ariadne
Cyndia Sieden
2. hoher Sopran
Sine Bundgaard
Tenor
Matthias Klink
Mezzosopran
Virpi Räsänen
Alt
Julia Faylenbogen
N.
Georg Nigl
'Ein Gast'/Apollon
Matthias Klink
'Die Haut'
Uli Kirsch

orkest/**orchestra**
Nederlands
Philharmonisch Orkest
koor/**chorus**
Cappella Amsterdam
instudering/
chorus master
Gijs Leenaars

Nietzsches late gedichtencyclus **Dionysos-Dithyramben** vormde de inspiratiebron voor Wolfgang Rihms nieuwste muziektheaterwerk **Dionysos** (wereldpremière Salzburg 2010). Het stuk laat zien hoe de god van de roes zich manifesteert in de teksten van de aan waanzin ten prooi gevallen filosoof. De door syfilis getekende Nietzsche krijgt zelf (als 'N:') een centrale rol in deze roesachtige theatrale belevenis, waarvoor Rihm kleurrijke, associatieve muziek creëerde. De componist zag af van een lineaire vertelstructuur en ontwikkelde een handeling die op 'dionysische' wijze een caleidoscoop van levenstaferelen verbeeldt. Voor de visuele component van zijn encensering had Pierre Audi de veelzijdige kunstenaar Jonathan Meese benaderd, die zich in zijn werk al vaak met Nietzsche had beziggehouden. Meeses nu eens uitbundige, dan weer streng gestructureerde associatieve reacties op de filosoof hebben dit multitalent als het ware voorbestemd voor deze eerste samenwerking in operaverband.

Absolute hoogtepunt

'Het is een overvloedig Holland Festival dit jaar [...] voor mij is het absolute hoogtepunt de overweldigende voorstelling van 'Dionysos', de nieuwe opera van de Duitse componist Wolfgang Rihm (1952). [...] 'Dionysos' is een aangrijpende, nieuwe, ongekende opera, met prachtige muziek, grandios gespeeld door het Nederlands Philharmonisch Orkest onder Ingo Metzmacher. Met schitterende, schematisch vormgegeven decors van beeldend kunstenaar Jonathan Meese. Prachtig gezongen en gespeeld, vooral door de Oostenrijkse bariton Georg Nigl als N., en de Amerikaanse sopraan Cyndia Sieden als Ariadne.'
Max Arian, *Groene Amsterdammer* (16 juni 2011)

In June 2011 DNO presented the children's opera **PoY!**, a production of Opera Omnia (Norway). **PoY!** was conceived and composed by Heidi Tronsmo by Glenn Erik Haugland, after a story by Ståle Tråsdahl. It is a dream, musically depicted in a stimulating way for children from four to six years old. Henriette lives with a cellist who works too much. She practices and practices, and is frankly sick of music. The opposite is true for Henriette: she loves music as well as silence. She collects and plays with sounds. The cellist hates it when Henriette curls up in her great big pillows and dreams of a world of music. The Amsterdam performances were held in the Music Theatre's Large Studio and featured soprano Barbara Kozelj and cellist Fanny Bray.

PoY!

6 voorstellingen/**performances** in het/**the** Muziektheater
i.s.m Het Muziektheater Amsterdam/**in collaboration with The Amsterdam Music Theatre**

concept en muziek
concept and music
Heidi Tronsmo
Glenn Erik Haugland
gebaseerd op een verhaal
van/**based on a story by**
Ståle Tråsdahl
regie/**stage direction**
Hege Gabrielsen
scenografie en kostuum-
ontwerp/**scenography**
and costume design
Ellen Mette Berntsen
licht/**lighting**
Kurt Hermansen
Ståle Tråsdahl

Henriette
Barbara Kozelj
celliste
Fanny Bray

DNO presenteerde in juni 2011 de kleuteropera, **PoY!**, een productie van Opera Omnia uit Noorwegen. **PoY!** is geconcipieerd en gecomponeerd door Heidi Tronsmo en Glenn Erik Haugland, naar een verhaal van Ståle Tråsdahl. Het is een droom, op stimulerende wijze muzikaal vertaald voor kinderen van vier tot zes jaar. Henriette woont samen met een celliste die te veel werkt. Zij repeteert aan één stuk door en is de muziek eigenlijk meer dan zat. Voor Henriette geldt het tegendeel: zij houdt van muziek én van stilte. Ze verzamelt geluiden en speelt daarmee, de celliste haat het wanneer Henriette zichzelf opruult tussen haar grote kussens en droomt over een universum van muziek. De Amsterdamse voorstellingen waren te zien in de Grote Studio van het Muziektheater, met mezzosopraan Barbara Kozelj en celliste Fanny Bray.

Pyotr Ilyich Tchaikovsky deliberately described **Yevgeny Onyegin** as 'lyric scenes' rather than opera. Alongside the title character, a key role is given to the naïve girl Tatiana, whose love for the bon vivant Onyegin is met with rejection. Years later the roles are reversed: Onyegin professes his love for Tatiana, but she is a married woman now and has no choice but to rebuff him. The work stands out as an example of poetic sublimeness and psychological depth; it also includes the grand choral scenes so characteristic of Russian opera, spotlighting the outstanding Koor van De Nederlandse Opera. Mariss Jansons, in his second guest appearance at DNO (again in a Russian work), led the Royal Concertgebouw Orchestra. A first-class production, not only musically but scenically as well: director Stefan Herheim created an ingenious play of past, present and future. Krassimira Stoyanova was hailed as Tatiana.

'Jansons Interpretation lebt von einer sagenhaften Großzügigkeit in Klang und Phrasierung. Er malt die folkloristischen Chorszenen in warm leuchtenden Farben aus und spürt düster den todesdräuenden Unterströmen in der Partitur nach. [...]'

Claus Spahn, *Die Zeit* (22 juni 2011)

Jevgeni Onjegin

10 voorstellingen/performances in het/the Muziektheater
in het kader van het/as part of the Holland Festival 2011

muzikale leiding
musical direction

Mariss Jansons

regie/stage direction

Stefan Herheim

decor/sets

Philipp Fürhofer

kostuums/costumes

Gesine Völlm

licht/lighting

Olaf Freese

choreografie

choreography

André de Jong

dramaturgie/dramaturgy

Alexander Meier-

Dörzenbach

Madame Larina

Olga Savova

Tatjana

Krassimira Stoyanova

Olga

Elena Maximova

Filipjevna

Nina Romanova

Vladimir Ljenski

Andrej Dunaev

Jevgeni Onjegin

Bo Skovhus

Vorst Gremin

Mikhail Petrenko

Monsieur Triquet

Guy de Mey

Zaretski

Roger Smeets

Petrovitsj

Peter Arink

Zapevalo

Richard Prada

orkest/orchestra

Koninklijk

Concertgebouworkest

koor/chorus

Koor van

De Nederlandse Opera

instudering/

chorus master

Martin Wright

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski bestempelde zijn **Jevgeni Onjegin** bewust als 'lyrische scènes', dus niet als opera. Behalve aan de titelfiguur is een centrale rol toebedeeld aan het wereldvreemde meisje Tatjana, dat de bonvivant Onjegin haar liefde bekent, maar door hem wordt afgewezen. Jaren later zijn de verhoudingen omgekeerd: nu moet Onjegin zijn gevoelens voor Tatjana bekennen, maar voor de intussen getrouwde vrouw is er geen weg terug en zij wijst hem af. Het werk onderscheidt zich door fijnzinnige poëzie en psychologische diepgang; daarnaast bevat het typisch Russische koorscènes, waarin het Koor van De Nederlandse Opera kon schitteren. Mariss Jansons leidde bij DNO het Koninklijk Concertgebouworkest. Niet alleen muzikaal, ook scenisch was de productie van topniveau: regisseur Stefan Herheim speelde op fascinerende wijze met heden, verleden en toekomst. Krassimira Stoyanova werd toegejuicht als Tatjana.

Sublieme 'Jevgeni Onjegin' van Jansons en Herheim

'De nieuwe 'Jevgeni Onjegin' die De Nederlandse Opera dinsdagavond in het Holland Festival presenteerde, behoort tot het aller-, allerbeste wat er op operagebied hier ooit te zien is geweest. Een voorstelling die muzikaal en scenisch zó volmaakt is dat woorden volledige ontoereikend zijn om de perfectie ervan uit te drukken. Een sublieme totaalervaring die niemand die ooit verliefd is geweest onberoerd kan laten [...].'

Peter van der Lint, *Trouw* (16 juni 2011)

Gluck devoted two operas to Iphigenia from Greek mythology. Presenting both works side by side gave a unique new outlook on the operas. The two works mark the beginning and end of Gluck's opera reforms, in which he laid the basis for the development of the genre as an art form that forges all elements into a dramatically unified whole. *Les Musiciens du Louvre*, led by Marc Minkowski, played magnificently. Pierre Audi opted for an austere set with intense effect (designed by Michael Simon), which was done full justice on the large stage of The Amsterdam Music Theatre. Anne Sofie von Otter was widely acclaimed as a majestic Clytemnestre.

Intense Gluck-marathon met fenomenale zangers*****

'De encensering van Audi is sober, intens en aangrijpend. Het 'authentieke' orkest *Les Musiciens du Louvre* van Marc Minkowski is voortreffelijk in deze Franse 'Sturm und Drang'. [...] de vocale cast zingt en acteert vaak fenomenaal. Voorop de wereldberoemde Anne Sofie von Otter als Clytemnestre, een statige koningin-moeder, zeer geacheveerd, helder en voornaam zingend. En Frédéric Antoun als een onstuimige Achille, een echte heldentenor met een bijzonder fraaie hoogte. Er zijn twee uitstekende Iphigénies: Veronique Gens [...] en Mireille Delunsch.'

Kasper Jansen, *NRC Handelsblad* (8 september 2011)

Iphigénie en Aulide | Iphigénie en Tauride

7 voorstellingen/**performances** in het/**the** Muziektheater
coproductie met de Brusselse Muntchouburg, première 2009/
co-production with Brusselse Muntchouburg, première 2009

muzikale leiding
musical direction
Marc Minkowski
regie/**stage direction**
Pierre Audi
decor/**sets**
Michael Simon
kostuums/**costumes**
Anna Eiermann
licht/**lighting**
Jean Kalman
dramaturgie/**dramaturgy**
Klaus Bertisch

Diane
Salome Haller
Agamemnon
Nicolas Testé
Clytemnestre
Anne Sofie von Otter
Iphigénie
Véronique Gens
Achille
Frédéric Antoun
Patrocle
Martijn Cornet
Calchas
Christian Helmer
Arcas
Laurent Alvaro

Iphigénie
Mireille Delunsch
Thoas
Laurent Alvaro
Oreste
Jean-François Lapointe
Pylade
Yann Beuron
Première prêtresse
Simone Riksman
Deuxième prêtresse
Rosanne van Sandwijk
Diane
Salome Haller
Un Scythe
Peter Arink
Le ministre
Harry Teeuwen
Prêtresses
Gonnie van Heugten
Madieke Marjon
Maartje Rammeloo
Floor van der Sluis

orkest/**orchestra**
Les Musiciens du Louvre
Grenoble
koor/**chorus**
Koor van
De Nederlandse Opera
instudering/
chorus master
Martin Wright

Gluck wijdde twee opera's aan de Iphigeneia uit de Griekse mythologie. Door beide opera's na elkaar te laten zien, werd een unieke en nieuwe kijk op de opera's geboden. In de eerste concentreerde hij zich op Iphigeneias lotgevallen vóór de Trojaanse oorlog, terwijl de tweede zich afspeelt na de val van Troje. De twee opera's vormen respectievelijk het begin en het einde van Glucks operahervorming, waarmee hij de basis legde voor de ontwikkeling van het genre als muziektheater waarin alle elementen tot een dramatische eenheid zijn samengesmeed. Zeer fraai was het spel van Les Musiciens du Louvre onder Marc Minkowski. Regisseur Pierre Audi koos voor een strak en effectief intens toneelbeeld (ontwerp Michael Simon), dat op het grote podium van het Muziektheater uitstekend tot zijn recht kwam. Anne Sofie von Otter oogstte veel bewondering als een majestueuze Clytemnestre.

'Véronique Gens est une prodigieuse Iphigénie, capable des nuances les plus subtiles et conférant à chaque note une intensité bouleversante, malgré une grande économie de moyens. Le reste du plateau est entièrement renouvelé, avec notamment la superbe Clytemnestre d'Anne Sofie von Otter, qui fait assez bien oublier une diction française moine emblématique.'

Nicolas Blanmont, *Opéra* (november 2011)

The Music Theatre Amsterdam celebrated its twenty-fifth anniversary in the weekend of 23-25 September 2011. De Nederlandse Opera and Dutch National Ballet looked back on the highlights of their history in the Music Theatre. And they looked toward the future: productions were created by established names in co-operation with young directors and choreographers, dancers, musicians and singers. This was the basis for the 25 unique productions put on in various unexpected locations throughout the city, for steadfast patrons as well as new audiences. In the Music Theatre: **Aida – an Arabian princess who gets lost on Queen’s Day; Yes, we can dance – Symphonies of the Netherlands;** and **Ringetje – Der Ring des Nibelungen for children.** These challenging opera and dance productions brought together a variety of worlds: the Koor van De Nederlandse Opera with the ZO! gospel choir, a ballet dancer from the Dutch National Ballet with the hip-hop performers of Don’t Hit Mama. Amateur ballet groups met the professional dance company ISH. Elsewhere in the city: audiences in the Hortus botanical gardens were treated to a mini-**Parsifal**; more than 150 dance students from the Amsterdam Arts College performed Clogs by choreographer Hans van Manen; and there were films and live performances in the city centre. The stage production **Life with an Idiot**, directed by Floris Visser, was a rousing success. For many of the 10.000-plus attendees, it was their first-ever visit to the Music Theatre.

idee en concept
idea and concept
Marga Wobma-Helmich
programmering en
artistieke leiding
programming and artistic
direction
Lotte de Beer
projectleiding
project manager
Mechteld van Gestel

met medewerking van
o.a./performances by
(amongst others)
De Nederlandse Opera
Het Nationale Ballet
Afdeling Educatie en
Participatie
Het Muziektheater
Amsterdam
Koor van
De Nederlandse Opera
Holland Symfonia
Nederlands
Philharmonisch Orkest
Dutch National
Opera Academy
Opera Studio Nederland
Amsterdamse
Hogeschool voor
de Kunsten

Het Muziektheater Amsterdam vierde in het weekend van 23 t/m 25 september 2011 zijn 25-jarig jubileum. De Nederlandse Opera en Het Nationale Ballet blikten terug op hoogtepunten uit hun geschiedenis in het Muziektheater. En ze keken vooruit, met producties gemaakt door gevestigde namen in samenwerking met jonge regisseurs en choreografen, dansers en zangers. Een inspiratiebron en uitgangspunt voor 25 producties op diverse verrassende locaties door de hele stad, voor bestaand en nieuw publiek. In het Muziektheater speelden de voorstellingen: **Aïda – Arabische prinses verdwaald op Koninginnedag**, **Yes, we can dance – Symphonieën der Nederlanden** en **Ringetje – Der Ring des Nibelungen voor kinderen**. In deze uitdagende opera- en dansproducties kwamen verschillende werelden samen: het Koor van De Nederlandse Opera met het ZO! Gospelkoor, en balletdansers van Het Nationale Ballet met de hiphoppers van Don't Hit Mama. Amateurdansgroepen troffen professioneel dansgezelschap ISH. In de Hortus was een miniversie van Wagners **Parsifal** te bewonderen. Meer dan 150 studenten van de Dansacademie en ROC-opleidingen dansten Hans van Manens choreografie **Clogs**. Maar ook waren er filmvertoningen en live optredens midden in de stad. Zeer geslaagd was de toneelvoorstelling **Het leven met een idioot**, in regie van Floris Visser. Onder de ruim 10.000 bezoekers van het Muziektheater bleken velen hier voor het eerst te zijn.

The three great Greek tragedians – Aeschylus, Euripides and Sophocles – each produced a tragedy based on the drama that took place at the Mycenaean court. But while the Greeks focused mainly on the myth's heroic aspects, librettist Hugo von Hofmannsthal's adaptation for Richard Strauss's opera lays the accent on the darkly mythical powers of the story, with Elektra in the central role. She is determined to avenge the murder of her father Agamemnon. The confrontation between mother and daughter is a powerfully dramatic moment in the opera. **Elektra** marks the beginning of Strauss and Hofmannsthal's collaboration, a partnership that would become one of the most solid and illustrious in the history of opera. With **Elektra**, Mark Albrecht made his official debut as DNO's Chief Conductor, leading the Netherlands Philharmonic Orchestra – equally convincing in the stormy, emotional passages as in the more lyrical moments. This was also true for Evelyn Herlitzius, who executed the title role with astonishing energy and sublime expressiveness.

Stemmen en muziek snijden door de ziel

'De intensiteit die Evelyn Herlitzius (Elektra), Michaela Schuster (Clytaemnestra) en Camilla Nylund (Chrysothemis) bereiken, nagelen je vast in je stoel. [...]

Dirigent Marc Albrecht lijkt Strauss als geen ander te begrijpen: met zijn Nederlands Philharmonisch Orkest raakt hij elke noot vol en drijft hem als een spijker diep het hout in. Bijna twee uur lang kan niemand ontsnappen aan de greep van het verhaal!

Joost Galema, *Elsevier* (15 oktober 2011)

Elektra

9 voorstellingen/performances in het/the Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Marc Albrecht
regie/stage direction/wv
Willy Decker
decor/sets
kostuums/costumes
Wolfgang Gussmann
licht/lighting
Hans Toelstede
dramaturgie/dramaturgy
Klaus Bertisch

Klytämnestra
Michaela Schuster
Elektra
Evelyn Herlitzius
Linda Watson
(22 25 28 en 31 okt)
Chrysothemis
Camilla Nylund
Ricarda Merbeth
(19 22 25 28 en 31 okt)
Aegisth
Hubert Delamboye
Orest
Gerd Grochowski
Der Pfleger des Orest
Tijl Faveyts
Die Vertraute
Iris Giel
Die Schlepptägerin
Hiroko Mogaki

Ein junger Diener
Pascal Pitte
Ein alter Diener
Jan Alofs
Die Aufseherin
Elaine McKrill
1. Magd
Helena Rasker
2. Magd
Lien Haegeman
3. Magd
Astrid Hofer
4. Magd
Anja van Engeland
5. Magd
Lisette Bolle

orkest/orchestra
**Nederlands
Philharmonisch Orkest**
koor/chorus
**Toonkunstkoor
Amsterdam**
instudering/preparation
Boudewijn Jansen

De drie grote Griekse tragediedichters Aeschylus, Euripides en Sophocles wijdden elk een treurspel aan het drama dat zich aan het Myceense hof heeft afgespeeld. Maar terwijl zijn voorgangers zich meer op de heroïsche aspecten concentreerden, legt librettist Hugo von Hofmannsthal voor Richard Strauss' opera het accent op de duistere, mythische krachten van het drama, waarin de figuur van Elektra de centrale rol krijgt. Zij wil de moord op haar vader Agamemnon wreken. De confrontatie tussen moeder en dochter vormt een hoogtepunt in de opera. Het werk markeert het begin van een samenwerking tussen componist en librettist die tot de meest hechte en uitzonderlijke van de operageschiedenis kan worden gerekend. Marc Albrecht maakte met **Elektra** zijn officiële debuut als chef-dirigent van DNO, aan het hoofd van het Nederlands Philharmonisch Orkest – al even overtuigend in heftige, stormachtige passages als in meer lyrische momenten. Dat laatste gold ook voor Evelyn Herlitzius, die de titelrol met een verbijsterende energie en veel expressie vertolkte.

Verpletterende Elektra *****

'Gaaf dat zien en horen! [...] De productie uit 1996 heeft niets aan zeggingskracht verloren, zeker niet nu Marc Albrecht zijn officiële debuut maakt als chef-dirigent van de Nederlandse Opera. [...] Van de stilte voor de storm tot de hoog opblaaide vlammen in de partituur krijgt alles reliëf in de personenregie. [...] Evelyn Herlitzius (Elektra) is een vocaal wonder. Hoe houdt ze het vol? [...] Geweldig zingt en acteert ook Gerd Grochowski als Orest, terwijl zelfs de kleinste rollen op topniveau zijn bezet.'
Eddie Vetter, *De Telegraaf* (10 oktober 2011)

Although **Idomeneo** essentially conforms to the demands of traditional *opera seria*, Mozart takes a defining step towards fully developing and exploiting his creative potential. The choir and ensemble scenes still clearly point to Gluck's influence, but Mozart has considerably individualized the solo roles. The libretto is based on the biblical story of Jephtha. The librettist Varesco's choice for a 'happy ending' can be seen as a metaphor inspired by the spirit of the Enlightenment: the elder monarch abdicates in favour of his son, the representative of the new age. **Idomeneo**, reprised by De Nederlandse Opera in 2011, was originally a co-production with the Salzburger Festspiele, Geneva and Baden-Baden.

Zelden een zo hoog niveau *****

'Vanaf de eerste noot heeft de stem van Judith van Wanroij een zuigende aantrekkingskracht waar niemand omheen kan. [...] De koningszoon Idamante heeft met de jonge Franse mezzosopraan Stéphanie d'Oustrac een al even gave en meeslepende vertolkster. [...] Het hoge niveau van de zangers wordt nog versterkt door de tere houtblazers en de alerte strijkers van het Nederlands Kamerorkest. Die spelen onder leiding van de Amerikaan John Nelson bewonderenswaardig lenig en met een groot stilistisch besef. [...] Zelden is er een operaproductie te zien die op alle verschillende niveaus een zo hoog niveau bereikt.'

Biëlla Luttmer, *de Volkskrant* (11 november 2011)

Idomeneo

9 voorstellingen/**performances** in het/**the** Muziektheater
naar een origineel concept voor het /**original concept** Festspielhaus Baden-Baden, 2000

muzikale leiding
musical direction
John Nelson
regie/**stage direction**
Ursel Herrmann
Karl-Ernst Herrmann
decor/**sets**
kostuums/**costumes**
licht/**lighting**
Karl-Ernst Herrmann

Idomeneo
Michael Schade
Idamante
Stéphanie d'Oustrac
Iliia
Judith van Wanroij
Elettra
Susan Gritton
Arbace
Edgaras Montvidas
Gran sacerdote
di Nettuno
Carlos García Estévez
La voce
Tijl Faveyts
Cretesi
Inez Hafkamp
Frank Engel
Harry Teeuwen
Fang Fang Kong

orkest/**orchestra**
Nederlands Kamerorkest
koor/**chorus**
Koor van
De Nederlandse Opera
instudering
chorus master
Martin Wright

Weliswaar strookt **Idomeneo** in grote trekken nog met de eisen van de traditionele opera seria, maar Mozart doet met dit werk toch een beslissende stap naar de volledige ontplooiing van zijn scheppend vermogen. Het aandeel van koor- en ensemblezang getuigt van een sterke invloed van Gluck, niettemin heeft Mozart de solistenrollen sterk geïndividualiseerd. Het libretto is gebaseerd op een tekst naar het bijbelverhaal van Jephta. Tekstschrijver Varesco koos echter voor een goede afloop. Dit happy end moet worden gezien als een door de geest van de Verlichting geïnspireerde metafoor: de oude vorst treedt af om plaats te maken voor zijn zoon, de representant van de nieuwe tijd. **Idomeneo**, hernomen in 2011 door De Nederlandse Opera, was oorspronkelijk een co-productie met de Salzburger Festspiele, Genève en Baden-Baden.

Bewonderenswaardig wendbaar en subtiel spel

'Verbazingwekkend knap blijft het, hoe de Herrmanns zonder één overtollig beeld bloed en leven pompen in Mozarts stramme plot. [...] Judith van Wanroij is voorbeeldig, licht en vol als Iliia. Een interessante stem heeft ook Stéphanie d'Oustrac (Idamante). Mozart-routinier Michael Schade is geweldig als Idomeneo en datzelfde geldt voor dirigent John Nelson, die het Nederlands Kamerorkest aanzet tot bewonderenswaardig wendbaar en subtiel spel in de soms snel verkleurende orkestrale horizonten.'

(Mischa Spel, *NRC Handelsblad*, 12 november 2011)

DNO presented, for the first time, a complete opera by Manfred Trojahn, who in 2002 had written new recitatives for Mozart's **La clemenza di Tito**. **Orest** was the fourth and last instalment in the 'mythological' programming theme. The composer wrote the libretto himself, inspired by Euripides' seldom-performed tragedy in which Orestes is the central character. In the 1970s Trojahn allied himself with 'Die jungen Wilden', a group of composers for whom the need for individual expression outweighed adherence to strict rules: 'Playing with counterpoint, the sound in and of itself – that's not for me. For me, drama and sound colour are far more important. That makes my music suitable, in a very natural way, for opera [...].'

Marc Albrecht led the Netherlands Philharmonic Orchestra, reaffirming his reputation as a passionate and first-rate conductor of contemporary music. In placing the action in a bourgeois setting, director Katie Mitchell (DNO debut) underscored the tragedy of the plot all the more. Amongst the excellent soloists, Dietrich Henschel (in the title role) garnered the most praise.

'[...] Katie Mitchell, die sich für die Amsterdamer Uraufführung eine geisterhaft geniale Slowmotion-Regie ausdachte, auch ohne Marc Albrecht und sein flüssiges Dirigat'

Eleonore Büning, *Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung* (22 januari 2012)'

Orest

9 voorstellingen/**performances** in het/**the** Muziektheater
opdrachtwerk van/**commissioned by** De Nederlandse Opera

muzikale leiding
musical direction
Marc Albrecht
regie/**stage direction**
Katie Mitchell
decor/**sets**
Giles Cadle
kostuums/**costumes**
Vicki Mortimer
licht/**lighting**
Jon Clark
dramaturgie/**dramaturgy**
Klaus Bertisch
beweging/**movement**
Benjamin Davis

Orest
Dietrich Henschel
Helena
Rosemary Joshua
Elektra
Sarah Castle
Menelaos
Johannes Chum
Hermione
Romy Petrick
Apollo
Finnur Bjarnason

orkest/**orchestra**
Nederlands
Philharmonisch Orkest
vocaal ensemble uit het
vocal ensemble from the
Koor van
De Nederlandse Opera
instudering
chorus master
Frank Hameleers

Voor het eerst presenteerde DNO een complete opera van Manfred Trojahn, nadat hij in 2002 voor Mozarts **La clemenza di Tito** nieuwe recitatieven schreef: **Orest**, de vierde en laatste schakel uit de cyclus, gebaseerd op de Griekse mythologie. De componist schreef zelf het libretto, naar een zelden gespeelde tragedie van Euripides waarin Orestes centraal staat. Trojahn sloot zich in de jaren '70 aan bij 'Die jungen Wilden', een groep componisten voor wie individuele expressie belangrijker was dan strenge regels: 'Spelen met contrapunt, de klank op zich – dat is niets voor mij. Voor mij zijn dramatiek en klankkleuren veel belangrijker. Dat maakte mijn muziek op een heel natuurlijke manier rijp voor de opera. [...]’ Marc Albrecht leidde het Nederlands Philharmonisch Orkest en maakte zijn reputatie als bevlogen dirigent van hedendaags werk op het hoogste niveau waar. Regisseur Katie Mitchell (DNO-debuut) plaatste de handeling in een burgerlijke omgeving, wat de tragiek van het verhaal extra onderstreepte. Onder de uitmuntende solisten oogstte Dietrich Henschel in de titelrol het meeste succes.

'Katie Mitchell's production treats Trojahn's opera as a contemporary crime scene. [...] In this fine production, with its new chief conductor Marc Albrecht firmly in command of a first-rate cast, the company makes a good case for its survival.

Shirley Apthorp, *Financial Times* (12 december 2011)

Producties/programma's

nieuwe producties
reprises

Voorstellingen/concerten

in Amsterdam *)
in de eigen regio (buiten Amsterdam)
in de rest van Nederland
in het buitenland

Overige activiteiten

Educatieve activiteiten 1)

schoolprojecten primair onderwijs
schoolprojecten en CKV voortgezet onderwijs
volwassenen onderwijs

Korte optredens

Uitmarkt Amsterdam 2)
lunchconcerten Boekmanzaal en
HMA Foyer 3)

Overig

inleidingen 6)
Operadag 7)
OperaFlirt 4)
activiteiten tbv CMS 5)
Zingen bij DNO 1)
Jevgeni Onjegin live-uitzending,
Oosterpark Amsterdam 2)

2011

Aantal
Aantal
bezoekers

12

7

5

101

123.760

-

-

-

-

-

-

34**1.906**

7

687

25

1.182

2

37

36**6.895**

1

400

35

6.495

104**18.812**

95

14.250

-

-

5

355

2

107

1

600

1

3.500

Beleidsplan

Aantal
Aantal
bezoekers

12

7

5

98

146.000

-

-

-

-

1

600

20**2.500**

-

-

-

-

-

-

35**7.000**

-

-

35

7.000

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

2010

Aantal
Aantal
bezoekers

13

6

7

95

135.297

-

-

-

-

3

2.016

19**881**

0

0

15

714

4

167

35**7.720**

1

1.600

34

6.120

101**15.579**

95

14.250

1

950

4

330

1

49

-

-

-

-

Statistical overview 2011

Productions/programs

new productions
revivals

Performances/concerts

in Amsterdam *)
in the own region (outside of Amsterdam)
other regions in the Netherlands
abroad

Other activities

Educational activities

1)

activities in primary school
activities in secondary school, incl. CKV
adults education

Short performances

Uitmarkt Amsterdam 2)
lunchconcerts Boekmanzaal and
HMA Foyer 3)

Miscellaneous

introductions 6)
Opera Day 7)
OperaFlirt 4)
activities for CMS 5)
Singing at DNO 1)
Yevgeny Onyegin live broadcast,
Oosterpark Amsterdam 2)

2011		Policy Plan		2010	
Number	Number of visitors	Number	Number of visitors	Number	Number of visitors
12		12		13	
7		7		6	
5		5		7	
101	123.760	98	146.000	95	135.297
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	1	600	3	2.016
34	1.906	20	2.500	19	881
7	687	-	-	0	0
25	1.182	-	-	15	714
2	37	-	-	4	167
36	6.895	35	7.000	35	7.720
1	400	-	-	1	1.600
35	6.495	35	7.000	34	6.120
104	18.812	-	-	101	15.579
95	14.250	-	-	95	14.250
-	-	-	-	1	950
5	355	-	-	4	330
2	107	-	-	1	49
1	600	-	-	-	-
1	3.500	-	-	-	-

Explanatory Note

- 1) indicating participation based on registrationsystems department Education and Participation (excluding tours).
- 2) number of visitors is estimated based on observation of DNO staff.
- 3) number of visitors based on observation of DNO staff.
- 4) registration through box office.
- 5) Day of children: number of visitors based on CMS; Singing Workshop: estimation based on perception of DNO staff.
- 6) number of visitors of introductions is estimated at 150 per performance, based on perception of DNO staff.
- 7) the 'Operaday' was organised in 2011 together with our partners, as an Open Day for Het Muziektheater Amsterdam.
- *) in 2011 consisting of 95 large and 6 small-scale performances.

Toelichting:

- 1) opgave deelname o.b.v. registratiesystemen afdeling Educatie en Participatie (exclusief rondleidingen).
- 2) aantal bezoekers is geschat op basis van waarneming van DNO medewerkers die bij deze activiteit aanwezig zijn geweest.
- 3) aantal bezoekers o.b.v. telling van DNO medewerkers die bij deze activiteit aanwezig zijn geweest.
- 4) registratie via Kassa-bespreekbureau.
- 5) Kinderdag: aantal bezoekers o.b.v. opgave CMS;
Zangworkshop: schatting o.b.v. waarneming van DNO medewerkers.
- 6) aantal bezoekers van inleidingen is geschat op 150 per reguliere voorstelling o.b.v. waarneming van DNO medewerkers.
- 7) de Operadag was in 2011 een HMA-brede Open dag.
- *) in 2011 bestaande uit 95 grootschalige en 6 kleinschalige voorstellingen.

Financial policy

De Nederlandse Opera closed 2011 with a positive operating result of € 329.000 while the original budget had forecast a negative result of € 1.238.000. The difference was the result of €€ 381.000 lower profits than budgeted, € 1.761.000 lower expenditures than budgeted, € 168.000 higher interest yields than expected and € 19.000 non-budgeted exceptional profits.

In 2011 the income from ticket sales was once again lower than budgeted. Actual seating capacity for performances was 87%, while we had budgeted for 90%. Consequently the average income per performance dropped from € 82.000 (budgeted) to € 78.000 (actual). The successful sponsor relationship with CMS Derks Star Busmann was continued and expanded in 2011. Additionally, co-production agreements led to extra income in 2011. Interest yields were higher than expected because bank interest rates recovered somewhat relative to the moment the budget was drawn up. Finally, delays to the start of the renovation of the decor atelier meant that the liquid resources reserved for this project were not yet spent.

Government structural subsidies (from the Ministry of Education, Culture and Welfare) was € 118.000 higher than budgeted because the ministry applied a salary and price adjustment, which had not been taken into account in drawing up the budget.

Despite a lower-than-budgeted income, DNO succeeded in turning the considerably negative budgeted operating result into a positive result. This was the result of a € 1.584.000 decrease in activity expenditures compared to be budgeted amount. In 2011, the management adjusted production budgets downward wherever possible in order to compensate for lower than expected income, and to anticipate future subsidy adjustments.

De Nederlandse Opera sluit 2011 af met een positief exploitatie-resultaat van € 329.000 terwijl een negatief resultaat van € 1.238.000 was begroot. Het verschil betreft € 381.000 lagere baten dan begroot, € 1.761.000 lagere lasten dan begroot, € 168.000 hogere rentebaten dan begroot en € 19.000 niet begrote bijzondere baten.

In 2011 bleven de inkomsten uit recettes opnieuw achter bij de begroting. Zo was het werkelijke bezettingspercentage voor de voorstellingen 87% terwijl 90% was begroot. Ook de gemiddelde recette per voorstelling daalde van € 82.000 (begroot) naar € 78.000 (werkelijk). De succesvolle sponsorrelatie met CMS Derks Star Busmann is gecontinueerd in 2011 en uitgebreid. Daarnaast hebben coproductie-afspraken tot extra inkomsten geleid in 2011. De rentebaten zijn hoger dan begroot omdat de rentevergoedingen van banken zich in 2011 enigszins hebben hersteld t.o.v. het moment van vaststelling van de begroting. Tevens is de start van de renovatie van het decoratelier vertraagd waardoor de gereserveerde liquide middelen nog niet zijn uitgegeven.

De structurele subsidie van het ministerie van OCW is € 118.000 hoger dan begroot omdat het ministerie in 2011 een loon- en prijsbijstelling heeft toegepast terwijl hiermee in de begroting nog geen rekening was gehouden.

Ondanks lagere inkomsten dan begroot is het gelukt om het begrote, fors negatieve resultaat om te buigen naar een positief resultaat. Dit komt vooral door de verlaging van activiteitenlasten met € 1.584.000 ten opzichte van de begroting. De directie heeft in 2011, daar waar mogelijk, de productiebudgetten naar beneden bijgesteld om de tegenvallende baten op te vangen en om te anticiperen op toekomstige subsidiebijstellingen.

Decor Atelier

The premises of the Decor Atelier in Amsterdam Zuidoost will undergo major renovations in 2012 and 2013. These renovations will be completely financed from internal funds. Much work was done on this project in 2011, resulting in the completion of a definitive design, submission of building applications and the contracting of the construction activities. The contract for these construction activities, including the installations, was awarded at the end of December 2011, and the agreements were signed in early February 2012. The actual renovation process and completion will take place in phases, so that the building of decors in the atelier can continue uninterrupted. The building permits were issued in mid-March 2012, which means that the final phase of the renovations can be completed at the beginning of May 2013.

Decoratelier

De huisvesting van het Decoratelier in Amsterdam Zuidoost zal in 2012 en 2013 ingrijpend worden gerenoveerd. De renovatie wordt volledig uit eigen middelen gefinancierd. In 2011 is al hard aan dit project gewerkt met als resultaat de totstandkoming van een Definitief Ontwerp, het indienen van de aanvraag van de bouwvergunning en de aanbesteding van de uit te voeren werken. De gunning van de bouwkundige werkzaamheden inclusief de installaties heeft eind december 2011 plaatsgevonden en de aannemingsovereenkomst is begin februari 2012 getekend. De uitvoering en de oplevering zullen in fasen plaatsvinden, terwijl het maken van decors in het atelier door zal gaan. De bouwvergunning is medio maart 2012 verleend, wat betekent dat de laatste renovatiefase naar verwachting begin mei 2013 zal worden opgeleverd.

Balans per 31 december 2011 (na resultaatbestemming)

In duizenden euro's

	31 dec 2011	31 dec 2010
Activa		
Materiële vaste activa:		
Gebouw	-	-
Inventaris en inrichting	239	242
Verbouwing	496	75
Vaste activa	735	317
Vorraden	873	916
Vorderingen	901	1.578
Liquide middelen	15.135	15.249
Totale vlottende activa	16.909	17.743
Totale activa	17.644	18.060
	31 dec 2011	31 dec 2010
Passiva		
Algemene reserve	1.011	1.011
Risicoreserve	2.000	2.000
Overige bestemmingsreserves	5.420	5.335
Bestemmingsfonds OCW	4.128	3.883
Eigen vermogen	12.559	12.229
Voorzieningen	266	278
Kortlopende schulden	4.819	5.553
Totale passiva	17.644	18.060

De jaarrekening is gecontroleerd door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. en is voorzien van de goedkeurende accountantsverklaring.

Functionele exploitatierekening 2011

In duizenden euro's

	rekening 2011	begroting 2011	rekening 2010
Baten			
Publieksinkomen:			
Recette	7.587	7.759	7.854
Overig	315	310	361
Sponsorinkomsten	320	315	177
Overige inkomsten	490	415	531
Totale Opbrengsten	8.712	8.799	8.923
Structurele subsidie OCW	25.426	25.308	25.307
Overige subsidies/bijdragen			
Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	12	-	219
Overige bijdragen uit private middelen	72	100	50
Totale baten	34.222	34.207	34.499
	rekening 2011	begroting 2011	rekening 2010
Lasten			
Beheerlasten personeel	1.982	1.909	1.673
Beheerlasten materieel	1.816	2.066	2.177
Totale Beheerlasten	3.798	3.975	3.850
Activiteitenlasten personeel	25.808	26.998	27.884
Activiteitenlasten materieel	4.609	4.607	3.727
Totale Activiteitenlasten	30.417	31.605	31.611
Totale lasten	34.215	35.580	35.461
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	7	-1.373	-962
Saldo rentebaten/-lasten	303	135	288
Saldo bijzondere baten/ -lasten	19	-	188
Exploitatieresultaat	329	-1.238	-486

Balance as of 31 December 2011 (after appropriation of profits)

In thousands of Euros

	31 Dec 2011	31 Dec 2010
Assets		
Tangible fixed assets:		
Premises	-	-
Equipment and set-up	239	242
In preparation	496	75
Fixed assets	735	317
Stocks	873	916
Accounts receivable	901	1,578
Liquid assets	15,135	15,249
Floating assets	16,909	17,743
Total assets	17,644	18,060
	31 Dec 2011	31 Dec 2010
Liabilities		
General reserve	1,011	1,011
Contingency reserve	2,000	2,000
Additional special purpose reserve	5,420	5,335
Special purpose fund OCW	4,128	3,883
Equity	12,559	12,229
Provisions	266	278
Short-term debts	4,819	5,553
Total liabilities	17,644	18,060

The annual report and accounts have been verified by PricewaterhouseCoopers Accountant N.V. and are accompanied by the auditors' report.

Functional income and expenditure account

In thousands of Euros

	account 2011	budget 2011	account 2010
Income			
Direct revenue:			
ticket sales	7,587	7,759	7,854
other income	315	310	361
sponsoring	320	315	177
Indirect revenue	490	415	531
Total revenue	8,712	8,799	8,923
Subsidy Culture budget OCW	25,426	25,308	25,307
Other subsidies/contributions			
Other subsidies/contributions from public funds	12	-	219
Other contributions uit private middelen	72	100	50
Total income	34,222	34,207	34,499
	account 2011	budget 2011	account 2010
Expenditures			
General costs: personnel	1,982	1,909	1,673
General costs: non-staff expenditure	1,816	2,066	2,177
Total general costs	3,798	3,975	3,850
Activity costs: personnel	25,808	26,998	27,884
Activity costs: non-staff expenditure	4,609	4,607	3,727
Total activity costs	30,417	31,605	31,611
Total expenditures	34,215	35,580	35,461
Balance from normal operations	7	-1,373	-952
Balance of interest income/ expenditure	303	135	288
Balance of extraordinary income/expenditures	19	-	188
Result	329	-1,238	-486

Tableau de la troupe (op 1 mei/as of 1 May 2012)

Stichting/
Foundation
De Nederlandse
Opera

**Raad van Toezicht
Supervisory Board**
Antony Burgmans
voorzitter / *chairman*
Jean-François van
Boxmeer
Victor Halberstadt
Sir Peter Jonas
Joanne Kellermann

**Directie
Management**
Pierre Audi
artistiek directeur
artistic director
Truze M. Lodder
zakelijk directeur
managing director

**Artistieke zaken
Artistic affairs**
Hein Mulders (tot 1 juli)
Jesús Iglesias Noriega
(vanaf 1 mei)
hoofd/*head*

Planning/Planning
Liesbeth Kruyt
hoofd/*head*

**Dramaturgie
Dramaturgy**
Klaus Bertisch

**Muziekbibliotheek
Music library**
Ed Versteeg
hoofd/*head*

**Fondsenwerving
en relatiebeheer
Fundraising**
Vroukje Boenk
manager

Koor/Chorus
Martin Wright
artistiek leider
artistic leader

Jannie Fransman
zakelijk leider
chorus manager

Stichting / **Foundation**
Het Muziektheater Amsterdam

**Raad van Toezicht
Supervisory Board**
Antony Burgmans
voorzitter/*chairman*
Victor Halberstadt
Bernadette Langius
Jos Nijhuis

**Directie
Management**
Truze M. Lodder
voorzitter/*chairman*
Pierre Audi
Ted Brandsen
Stijn Schoonderwoerd

**Adjunct-directie
Deputy directors**
Frans Huneker
Marga Wobma-Helmich

**Marketing,
Communicatie
en Verkoop
Marketing,
Communications
and Sales**
Sandra Eikelenboom
hoofd/*head*

**Educatie, Participatie
en Programmering
Education,
Participation and
Programming**
Marga Wobma-Helmich
directeur/*director*

Financiën/Finance
Sandra Post
financieel manager/
financial manager

**Personeel en
organisatie
Human resources**
Robert Knoester
hoofd/*head*

**Productie- en
voorstellingsleiding
Production and stage
management**
Dein Schmidt
hoofd/*head*

Technische organisatie
Technical Organization

Frans Huneker
technisch directeur/
technical director

**AVC-dienst
AVC department**
Hans-Willem de Haan
hoofd/*head*

**Decoratier
Set workshop**
Rolf Hauser
hoofd/*head*
Puck Rudolph
adjunct hoofd
deputy head

**Onderhoud
theatertechniek
Technical
maintenance**
Dirk Bakker
hoofd/*head*

**Rekwisietendienst
Props department**
Erik de Haan
Fernando Vidal Ferreira
hoofden/*heads*

**Toneel- en
belichtingsdienst
Stage services and
Lighting department**
Hugo van Uum
hoofd/*head*

Peter Bouwknegt
adjunct-hoofd
deputy head

Fred Hendriks
adjunct-hoofd
deputy head

Pieter Huijgen
adjunct-hoofd
deputy head

**Kostuums/
kap & grime
Costumes/
Wigs and make-up**

Robby Duiveman
directeur/*director*

**Kostuumafdeling Opera
Costume department
Opera**

Hildegard Jöriss
coördinator
kostuumproductie
*supervisor costume
production*

Lioba Wermter
hoofd damesatelier
head ladies workshop

Harry van Rijn
hoofd herenatelier
head mens workshop

Ton Joling
hoofd hoedenatelier
head workshop hats

**Kap- en grimeafdeling
Wig and make-up
department**
Alexander Kinds
hoofd/*head*

Theaterorganisatie
Theater Organization
Muziektheater

Marion Cornelissen
directeur/*director*

**Facilitaire Dienst
Facilities management**
Martin Haars
hoofd/*head*

**ICT & Informatisering
ICT department**
Jan Willem Ruysenaars
hoofd a.i./*interim head*

**Publieksbegeleiding
en horeca
Front of house and
catering**
Bas Schotsman
hoofd/*head*

**Ondernemingsraad
Works council**
Merel van Tongeren
voorzitter/*chairman*

Colofon/Colophon

Uitgave/A publication of

De Nederlandse Opera

Artistiek directeur

Artistic director

Pierre Audi

Zakelijk directeur

Managing director

Truze M. Lodder

Hoofredactie/Editors-in-chief

Sandra Eikelenboom

Tanja Mlaker

Tekstredactie/Text editor

Margriet Prinssen

Redactionele bijdragen/Contributors

Klaus Bertisch, Vroukje Boenk,

Jappe Groenendijk, Michiel Jongejan,

Joke Manson, Tanja Mlaker, Sandra Post,

Lena Vizy, Frits Vliegthart en Marga Wobma-Helmich

Engelse vertalingen

English translations

Jonathan Reeder

Grafisch ontwerp/Graphic design

Lex Reitsma

opmaak/layout

Bibi de Bruijn

Productie/Production

Marjolijn Vis

Fotografie en beeld

Photography and illustrations

Clärchen & Matthias Baus: cover, p. 10, 15, 48, 74

Hans van den Bogaard: p. 12, 28, 44, 52, 54, 68, 70

Marco Borggreve: p. 46, 72

Bob Brandsen: p. 35

Foto Forster: p. 19, 39, 64

Johan Jacobs: p. 56

Anna van Kooij: p. 34,

Michaël Poelwijk: p. 38, 62

Monika Rittershaus: p. 9, 58

Ruth Walz: p. 13, 16, 18, 50, 60, 66

Druk/Printing

SDA Print + Media

Binden/Binding

Boekbinderij Mosmans b.v., Pijnacker

Oplage/Circulation

800 exemplaren/copies

De NEDER
LANDSE
OPERA

www.dno.nl

